

atria Domini. » Desinans in mortem fratrem primogenitum, Duem Bracchiani sevocavit, ac remotis omnibus : Accipe, inquit, mi frater, ultima verba fratris tui migrantis et peregrinantis ad alteram vitam. Cætera a remotis audiri non potuerunt; verum ea non infantia, sed inflammantia fuisse, Ducis deinde acta gesta que monstrarunt. Præ ingenti febris astu in phrenesim incidit, et tamen ad verbe pia apposite magnoque animi sensu respondebat : quin et sibi modico tempore redditus, ad ultimum agonem se obarmans, Extrema-Unionis sacramentum, pie ad singulas orationes respondendo, suscepit. In hoc oberrantis mentis delirio, nullum ei verbum indecens vel inconcinnum exiit; sed ex pristino pietatis habitu, omnia spirantia zelum propagandæ fidei, pacis et charitatis. Summus Pontifex pro suo in eum affectu et munificentiâ, suam ei benedictionem per internum impertivit, pluraque alia ultro et liberaliter indulsit. Agonem luctumque moriens nullam ostendit, sed perinde ac si senectute confectus foret, resolutis viribus placide pieque animam Creatori et Redemptori suo resignavit, collarymantibus præ devotione omnibus qui aderant. Vita functus est, annos natus circiter 33, quæ fuit ætas Christi Domini. Post mortem apertum a medicis corpus, rite compositum apparuit, sed cor omni humore (utpote quem fervidis pietatis actibus exhaueraat, vel exsudarat) vacuum, ac flava bilis per totum corpus dispersa; quod malum incurabile mortem ei attulit. Cor Romam delatum, conditum est in sepulcro Cardinalis Bellarmini, utpote quem ille in vita ut patrem et duem vite Christianæ et sanctæ, coluit pariter et dilexit : nam cum eo et per eum exercitiis spiritualibus S. Ignatii, fundatoris Societatis Jesu, fuerat excoltus, atque in eum quasi rarum sapientiæ, pietatis et virtutis exemplar, jugiter oculos mentemque intendebat. Hæc pauca e multis non tam tuo, quam posterorum commodo scripsi, Cardinalis illustrissime. Tu enim humana despicias elogia, honoratus divinis. Defunctus mundo, vivis cælo; sæculo mortuus, fruëris Christo, quem a puero per omnem vitam tota mente dilexisti. Bonum certamen certasti, cursum consummasti, fidem servasti; nunc a justo Judice co-

ronam justitiæ tibi repositam percipis. Opera enim tua sequuntur te. Vixisti, non tempori, sed æternitati. Idcirco per montes æternitatis sequeris Agnum. Nunc saturaris, quia jejuniis esurivisti, et lætus decantas : « Sicut audivimus, ita et vidimus in civitate Domini virtutum. » O beata rerum commutatio ! luxisti et flevisi, ut semper rideres; caducas et umbratiles hujus vite pompas, opes, dignitates sprevisi, usque licet circumfluens, cor tamen nunquam addixisti, ut potiretis cælestibus, veris et perpetuis. Carnem afflixisti, ut intaminatam Christo sisteres. Vestitus es cilicio, ut albis vestimentis ornareris, et jubilares : « Conscidisti saccum meum, et circumdediti me lætitia. » Delicias sprevisi, ut in æternum pane angelorum vesceretur, et diceres : « Gustate et videte quoniam suavis est Dominus. » Primos sanctosque Ecclesiæ Romanæ Cardinales, pro Christo sanguine suo purpuratos, S. Laurentium, Cyriacum, Largum, Smaragdum, etc., æmulatus es, eorumque pietatem, fervorem, patientiam, constantiam, zelum moribus expressisti; ac in sanguine Agni lavisti et rubricasti, imo dealbasti stam carnem tuam : idcirco nunc coronaris et accipis palmam, stolaque gloriæ amictris, et in cælesti illorum senatu purpuratus considens. Vivet tui nominis decus, vivet tue virtutis gloria, quando sæculorum omnium vivet æTERNITAS. Ex alto aspice nos in valle hæc lacrymarum, imo in mari hoc turbidibus procelloso, cum tot internecinis piratis, æque ac fluctibus collectantes, ut Christo duce per stellam maris quasi cynosuram, B. Virginem inquam Deiparam, salvis anime meritis incolumes enavigemus, et secundis gratiæ aspirantibus ventis ad portum salutis appellamus. Impetra nobis ut scribendo, laborando, patiando, semper mortificationem Jesu in corpore nostro tecum circumferamus; ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris, et in cælis Doctorum et Martyrum laurea donemur et laureati Deo et Agno perenne melos canamus : Benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, virtus et fortitudo Deo nostro in secula sæculorum; quia redemisti nos in sanguine tuo, et fecisti nos Deo nostrum regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram. Amen. »

COMMENTARIUS

IN SECUNDAM

SANCTI JOANNIS

EPISTOLAM.

PROCEMIUM.

Dubitarunt olim nonnulli de auctoritate harum duarum sequentium Epistolarum, censueruntque eas esse Joannis non Apostoli, sed Presbyteri, eo quod initio vocet se seniorem, græcè *πρεσβύτερον*: ita refert Eusebius, lib. III *Histor.*, cap. ult., et S. Hieronymus, *De Script. Eccles.*, in Joanne, atque ita censet Erasmus et dubitat Cajetanus. Verum nunc de fide est utrumque esse Canonicam Scripturam, scriptam a S. Joanne Apostolo. Id patet primo, ex definitione Concilii Tridentini, sess. IV, et Carthaginensis III, cap. XLVII, et Laodicensi, cap. LIX, et canon. 84 *Apostolorum*, S. Athanasio, *epist.* 39, recensente novæ Scripturæ libros, Nazianzeno in carmine *De Libris S. Script.*

Secundo, ex Patribus, scilicet Irenæo, lib. III, cap. XIII; S. Augustino, lib. II *De Doctr. Christ.*, cap. VIII; Damasceno, lib. IV *De Orthod. fide*, cap. XVIII; Didymo, Clemente Alexandrino, Oecumenio, Bedæ et aliis hic. Idem censet Beza et hæretici moderni. Audi S. Hieronymum, *epist. ad Paulinum* : « Jacobus, Petrus, Joannes et Judas Apostoli septem Epistolas ediderunt tam mysticas, quam succinctas et breves, pariter longas : breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non earum lectione cœntiat. » Alii vero in *epist. ad Evrag.*, quæ est 83 : « Clangit, inquit, tuba filius tonitru, quem Jesus amavit plurimum, qui de pectore Salvatoris doctrinarum fluentia potavit : Presbyter Electæ domine et filius ejus, quos diligo in veritate. » Hinc duarum harum Epistolarum sententias quasi sanctæ Scripturæ citant Tertullianus, *De Præscript.*, cap. XXXIII; S. Chrysostomus, hom. 19 in *Matth.*; S. Cyrillus, lib. VIII *De Adoratione in spiritu et veritate*; S. Ambrosius in *Psalm.* XXXVI; S. Gregorius, XXXI *Moral.*, VII; S. Ephrem in *Interrogationibus et Responsionibus*; Rufinus, Idacius, Cassiodorus et alii, quos citat Jodocus, Coctius in *Thesaurio Catholico*, lib. VI, art. 26. Syriacam versionem harum duarum Epistolarum ac S. Judæ, quæ desideratur in Bibliis

Complat., edidit noster Serrarius in Commentario earumdem.

Tertio, styli et rerum similitudo arguit has duas Epistolas ejusdem esse auctoris cujus est prima, puta S. Joannis Apostoli. Audi Baronium, anno Christi 99, cap. IX : « Certe, inquit, si quando ex facierum similitudine filios eodem parente genitos licuit judicare, tres illas Epistolas verbis, sententiis, stylo, caractere, unam eandemque præ se ferentes imaginem, ab uno eodemque auctore esse conscriptas quivis facile poterit intelligere. In primis enim quod ad verba atque sententias spectat, in multis id contigiti demonstrari; ut cum ait in prima : Non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus; in secunda item : Non tanquam mandatum novum scribens vobis, sed quod habuimus ab initio. Rursum in prima : Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet; qui confitetur Filium, et Patrem habet. Et in secunda eandem plane his verbis sententiam reddit : Qui recedit et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet; qui permanet in doctrina Christi, hic et Patrem et Filium habet. Quod item in prima : Omnis qui ex Deo natus est, peccatum non facit, in tertia habet eandem his verbis : Qui bene facit, ex Deo est; et qui ex Deo natus est, peccatum non facit. Et quod in prima habet : Ut diligamus opere et veritate, idem in secunda et tertia de diligendo in veritate frequenter inculcat. Dum item in prima, hæc habet : Multi pseudoprophetae exierunt in mundum : In hoc cognoscitur Spiritus Dei : Omnis spiritus qui confitetur Christum in carne venisse, ex Deo est; et omnis qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic Antichristus est; in secunda hisdem pene verbis eandem reddens sententiam, ait : Multi seductores exierunt in mundum : Qui non confitetur Jesum venisse in carne, hie est seductor et Antichristus. Rursum in prima : Hæc est charitas ut mandata ejus custodiamus; et in secunda : Hæc est charitas ut ambulemus

secundum mandata ejus. At quæ frequens in tribus illis Epistolis facta est charitatis, dilectionis, veritatis inculcatio, plane declarat in duabus illis Epistolis eandem quæ in prima genitiam elucere atque perspicue conspici Joannis imaginem. »

Ad objectionem respondeo, S. Joannem inscribere se « Presbyterum, » id est seniorem, tum quia illo ævo Presbyter et Episcopus pro eodem

usurpabantur, uti ostendi I *Timoth.* iv, 14, idemque docet S. Hieronymus, *epist. 85 ad Evagrium*; tum quia S. Joannes jam decrepitus et apostolatus dignitate et ætatis plenitudine, omnium Christianorum erat senior. Ultime enim Apostolorum vixit usque ad imperium Trajani, mortuus circiter anno ab incarnatione Christi 101, qui fuit e passione Christi 68: ita S. Hieronymus loco citato, et Baronius.

SYNOPSIS.

Argumentum Epistolæ est: Laudat Electam ejusque familiam a fide et charitate; hortatur ut in ea permaneat, ideoque caveat hæreses et hæreticos tum subsnascentes, quasi Antichristos, adeo ut nec Ave eis dicat.

Serarius censet Epistolam hanc a Joanne scriptam esse Ephesi, indeque missam. Ephesi enim, utpote metropoli Asiae, S. Joannes ab exilio rediens, jam senio pene confectus, residere solebat.

1. Senior Electæ dominæ et natis ejus, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes qui cognoverunt veritatem, 2. propter veritatem, quæ permanet in nobis, et nobiscum erit in æternum. 3. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Jesu Filio Patris, in veritate et charitate. 4. Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a Patre. 5. Et nunc rogo te, domina, non tanquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. 6. Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut, quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis. 7. Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem, hic est seductor et Antichristus. 8. Videte vosmetipsos, ne perdati, qua operati estis; sed ut mercedem plenam accipiatis. 9. Omnis qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et Filium habet. 10. Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. 11. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis. 12. Plura habens vobis scribere, nolui per chartam et atramentum: spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit. 13. Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

4. SENIOR, — πρεσβύτερος, id est Presbyter et senex, hoc est omnium senior; ponitur enim positivus pro comparativo et superlativo, quia S. Joannes omnibus Apostolis solus superstes, omnes Episcopos superabat ætate, æque ac dignitate. « Senior ergo, cui scilicet cyneæ suppeteret quedam gratia senectutis, » ait S. Ambrosius in *Psaln.* xxxvi, 25. Hinc senior idem est quod dominus, puta Prælati, Episcopus, Apostolus. A *Senior* enim deducitur Italianum, *Signore*; Hispanum, *Señor*; Gallum, *Seigneur*; nam quod ea a Græco *κύριος* derivet Joachimus Peronius, tract *De Lingua Gallica cum Græca cognatione*, longius petunt et contortum videtur. Unde Eusebius: « Joannes, inquit, Episcopum se esse nomine Presbyteri declarat. »

ELECTÆ. — Noster Serarius secutus Eusebium octo conjecturis probare contendit per Electam non significari certam personam et matronam, sed Ecclesiam aliquam Asiae. Ecclesia enim electa est Dei sponsa, juxta illud *Cantic.* vi, 9: « Pulchra ut luna, electa ut sol; » et S. Petrus, *epist.* I, cap. v, vers. 13, Ecclesiam in Babylone vocat

coelectam. Censet autem Serarius hanc Ecclesiam fuisse unam ex septem Asiae, quas S. Joannes instituerat, quasque monet et docet *Apocal.* cap. I et II, aut certe fuisse Ecclesiam Corinthiacam, eo quod in ea degeret Caius hospes S. Pauli, ut coligitur *Rom.* xvi, 23; I *Corinth.* I, 14. Videtur enim legitur *Rom.* xvi, 23; I *Corinth.* I, 14. Videtur enim legitur *Rom.* xvi, 23; I *Corinth.* I, 14. Videtur enim legitur *Rom.* xvi, 23; I *Corinth.* I, 14. Videtur enim legitur *Rom.* xvi, 23; I *Corinth.* I, 14.

Verum, ut alia omittam, huic sententiæ obstitit quod scribit S. Joannes, *epist.* III *ad Caium*, 9: quod scripsisset forsitan Ecclesiam, sed is qui amat primatum gerere in eis Diotrophes, non recipit nos; quo significat se ad Ecclesiam in qua erat Caius, nullam scripsisse Epistolam. Rursus insolens est litteras ad Ecclesiam aliquam inscribere Electæ dominæ, præsertim cum multe, imo omnes Ecclesie sint electæ; littere enim certis perso-

nis, vel Ecclesis inscribenda sunt, ne in incertum vagentur, vel ad alienos ad quos non pertinent, perferantur: quare inscriptio distincta et clara sit oportet. Quocirca alii passim censent hæc scribi particulari matrone: hoc enim significat *Electa dominæ*. Sed cur vocat eam « Electam? » Multi censent *Electæ* esse nomen appellativum, non proprium. Idque vario sensu; primo, aliqui: *Electæ*, inquit, id est, fidei et Christianæ; Christiani enim a Deo ex gentilitio vocati et selecti ad fidem, gratiam et gloriam, vocabantur *Electi*, juxta illud Christi: « Ego elegi vos de mundo, » Joann. xv, 19; et illud Pauli: « Sicut elegi nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate, » Ephes. i, 4, etc. « Scientes, fratres dilecti a Deo, electionem vestram, » I Thessalon. i, 4. Sic S. Petrus I *epist.* i, vers. 11, scribit « electis advenis dispersionis Pont^æ, Galatiæ, » etc.; et cap. ii, vers. 4: « Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. » Sic Christus vocatur « Dei electus, » Lucæ xiii, 33; *Isaia* xlii, 4 (1).

Secundo, alii censent hoc esse epithetum virtutis, q. d. *Electæ*, id est, eximie, insigni sapientia et virtute præditæ. Sic *Eccles.* i, 16, de sapientia dicitur: « Cum electis feminis graditur. »

Tertio, alii censent S. Joannem habuisse revelationem de hac matrone, quod a Deo posita esset in numero prædestinatorum et electorum, hocque significare nomine *Electæ*. Sed quis credat S. Joannem, si revelationem hanc habuit, illam non solum ei, sed et toti mundo patefacere voluisse.

Verum alii melius censent *Electæ* esse nomen proprium, vel certe appropriatum. Epistolæ enim solent inscribi personis certis, nominando eas proprio nomine, ne vagæ sint, vel ad alienos perferantur. Hinc et *Eccl.* i, id est *Electæ*, nullum habet articulum, quasi nomen proprium. Si enim esset appellativum, dicendum fuisset cum articulo *Electæ*, ut dicit vers. ult.

Hinc rursum *Electæ* passim majuscula littera scribitur, quasi proprium; sicut enim multi fideles nomina appellativa sibi imponendo fecerunt propria, ut vocentur Justus, Justa, Fortunatus, Felix, Christianus, Christiana, Christina, Pretiosus, Exuperius, Exuperantia, etc.: ita et hæc vocata fuit *Electa*, esto *electus* esset cognomen commune omnibus Christianis. Dixi esse hoc nomen vel proprium, vel appropriatum, quia fieri potuit ut fideles hoc nomen ob eximiam virtutem et probitatem ei appropriarint, præsertim quia filias instruebat in cultu virginitatis, et familiam habebat religiosam, uti mox ostendam, sicut Manichei viros eminentes in sua secta vocabant *Electos*, teste S. Augustino *Pe Hæresibus*, hæresi 46. Sic ergo « *Electæ* » *Electa* est quod eximie, et nobilitate et virtute præstanti, ut respondeat Hebræo

(1) Ita Haneberg. op. cit.

בְּחִירָה *bechira*, id est *electa*, *eximia*. Sic Paulus vocat se segregatum et selectum ad Apostolatam, Rom. i, 1; Galat. i, 15, et Rom. xvi, 13. Rursum vocat, « electum in Domino. »

Rursum fieri potuit, ut hæc matrona ob nobilitatem, potentiam, charitatem et virtutem electa fuerit in presidem et præfectam cæterarum mulierum Christianarum, præsertim pauperum, ut eas in fide et Christianismo instrueret, utroque earum necessitati elemosinas procurando subveniret. Addit Lyranus eam ministros Ecclesie sustentasse. Erat ergo quasi mater et refugium fidelium, uti Romæ fuerunt S. Praxedes et soror ejus S. Potentiana, in persecutione Antonini Imperatoris. Sicut enim Apostoli ad hoc munus elegerunt Stephanum et cæteros sex diaconos, Actor. vi, 3: ita pro feminis postmodum Episcopi ad hoc elegerunt Diaconissas; et sicut Diaconi præfecti elemosinis vocabantur *Electi*: ita Diaconisse vocabantur *Electæ*, scilicet ad gradum et munus diaconie; sic enim Episcopi suffragiis creati vocantur *Electi*, antequam consecrentur. Favet primo, quia si *Electæ* esset nomen mere proprium, potius dicendum fuisset: « Senior domino *Electæ*, » quam « Senior *Electæ* domine. »

Favet secundo, quod Interpres eam non vocet *Electam*, uti vocatur græce, sed Latine *Electam*; interpretatur enim nomen Græcum quasi appellativum, sed appropriatum ratione dignitatis et officii. Rursum favet Lucius Dexter in *Chronico*, qui hanc matronam proprio nomine vocatam ait Drusiam. Sic enim ait: « Anno Christi 100, Flavia Domilla palitur; S. Dionysius scribit librum *De Divinis Nominibus*. Anno Christi 103, S. Joannes scripserat ad Drusiam feminam *Electam* secundam Epistolam, quæ velut Ecclesie illius civitatis parens, mira largitione et charitate tunc florebat. » Sic et Espenceus ait hanc *Electam* vocatam fuisse Drusianam, eamque fuisse hospitam S. Joannis. Denique Clemens Alexandrinus hic, et ex eo Glossa et Thomas Anglicus: « Secundæ Joannis Epistola, scripta vero est ad quamdam Babyloniam *Electam* dominam, » sicut prima scripta est ad Parthos: Parthi enim comprehendunt Babylonios. Sic Josue vocatur *Electus Num. xi, 28*; et Moses *Psalm. cv, 23*; et Saul I *Reg. ix, 2*; et David III *Reg. viii, 16*. Magis congrua femina aliqua singularis virtutis vocatur *Electa*, æque ac vocatur Margarita.

DOMINE. — Hinc patet hanc *Electam* fuisse nobilem, primariam et potentem matronam, ad quam proinde, licet feminam, præter morem scribit S. Joannes, ut eam et per eam cæteros in fide confirmet, ne ab Ebione, Cerintho et Gnosticis seducatur. Videntur enim hi hæretici se in dominæ hujus domum et animum insinuasse, ut eam et per eam cæteros sua hæresi inficerent: sicut reliquos hæreticos suas hæreses per feminas

propagasse, docet S. Hieronymus, *epist. ad Ctesiphontem*. Hoc insinuat S. Joannes, vers. 10, ubi severe jubet, ne Ave eis dicat, nec in domum recipiat (1).

Alludit ad Hebræam paranomasiam perpulchram, quæ sic habet: לְבוֹרְיָהוּ גְבִירָה לִבְחִירָה *libechira gvirah*, id est *Electa dominæ*. Simili modo S. Hieronymus nobiles matronas Romanas et verbis et scriptis erudiendo, non illas solum, sed per illas magnam partem nobilitatis Romanæ ad perfectionem Christianam instruxit, adeoque in suam Bethlehem ad monasteria S. Paulæ et Eustochii pertraxit. Id ipse respondet pium hoc suum cum feminis commercium calumniantibus, *epist. 140 ad Priscilliam*: « Si viri, inquit, de Scripturis quaerent, mulieribus non loquerer. Si Barach ire ad prælium voluisset, Debora devictis hostibus non triumphasset. Jeremias carcere clauditur, et quia periturus Israel virum non receperat prophetantem, Olda eis mulier suscitatur. Sacerdotes et Pharisei crucifigunt Filium Dei, et Maria Magdalena plorat ad crucem, unguenta parat, querit in tumulto, hortulanum interrogat, Dominum recognoscit, pergit ad Apostolos, repertum nuntiatur; illi dubitant, ista confidit. Vere *אֲרָמָא*, vere turris candoris et Libani quæ prospicit ad faciem Damasci, sanguinem videlicet Salvatoris ad facti penitentiam provocantem. Defecerant Sare muliebria, et idæo Abraham ei subjicitur, et dicitur ad eum: Omnia quæ tibi dicit Sara, audi vocem ejus. » Verum idipsum non cullibet est imitandum, ac plane junioribus fugiendum, ne pro charitate supponat se carnalitas, aut certe ejus suspicio et periculum, ut ex fumo flamma sequatur. Vide S. Cyprianum, *De Singulari Clerico*.

ET NATIS EJUS. — Hosce *Electæ* filios vel filias virgines fuisse testatur Clemens Alexandrinus, qui ait hanc Epistolam scriptam ad virgines, unde et a Joanne virgine dilectæ officio hinc salutantur. Videtur ergo *Electa* filias educasse et promovisse ad virginatatem et sanctimoniam, ut domus ejus videretur esse parthenon, sive monasterium virginum, uti fuit domus et aula S. Pulcheriæ, filie Theodosii et Imperatricis, de qua vide *Aulam sanctam* nostri Raderi. Sic ævo S. Joannis Philippus Diaconus quatuor filias virgines Deo obtulit Actor. xxi, 9; S. Mattheus Iphigeniam, S. Clemens Flavianum Domitillam et socias. Hinc illa virginitas et virginitas primevarum enconia apud Philonem *De Vita contempl.*, ubi narrat mira de Essæorum continentia sub S. Marco; ac apud S. Dionysium, *De Eccles. Hierarch.*, cap. vi, part. II; apud

(1) Multis, hand improbabiler, *κρυψις* est nomen feminæ proprium. In Græci inscriptionibus, nec raro in *Martyrologiis* occurrit nomen Græcum *Κρυψις*; in Gori *Inscriptioibus*, nomen Latinum *Cyria*; in libris aliis multis, *Cyrilla*. Nec inepta est Carpovii conjectura, quum nomen syriacum *ܡܪܬܐ* *Martha* sit idem quod *Κυρια*, intelligi posse Lazari et Mariæ sororem, amicam Jesu et Joannis.

S. Ignatium, *epist. ad Antiochenos et ad Tarsenses*; imo apud S. Paulum I *Corinth.* vii, 37, et Christum *Matth. xix, 12*.

QUOS EGO DILIGO IN VERITATE, — vero scilicet, sincero, casto, christiano, efficaci et operoso amore. « In veritate » ergo est idem quod in Christiana charitate; unde Dionysius Carthusianus ex hoc loco colligit S. Joannem Dei instinctu cognovisse se esse in Dei gratia et charitate perfecta: quod utique verum esse credo, sed id ex hoc loco evincere nequit. Denique « in veritate, » id est, in Evangelica lege et doctrina, quæ solæ est lex veritatis veræque charitatis. Porro Hugo « in veritate, » ait, hoc est, « in Domino, » qui est veritas; unde et subdit:

ET NON EGO SOLUS, SED ET OMNES QUI COGNOVERUNT VERITATEM. — « Communis hic amor suspicionem movet amoris privati, et majorem facit auctoritatem, » ait Glossa interlinearis. Sensus est, q. d. Omnes Christiani qui cognoverunt veritatem, puta verum Deum, verum Christum, veram fidem et legem, veram virtutem, veram puritatem et sanctimoniam, hi eos amant, quia vident eos excellere in veritate, id est, vera puraque fide, castitate et virtute Christi.

2. PROPTER VERITATEM QUÆ PERMANET IN NOBIS, ET NOBISCUM ERIT IN ÆTERNUM. — Refert hæc ad *diligere in veritate*, non ad *cognoverunt*, q. d. Diligo eos in veritate, quia ipsi constanter adherent veritati, id est, veræ fidei, castitati et charitati Evangelicæ, quæ permanet in nobis per omnem hanc vitam, et permanebit per omnem vitam futuram et æternam in gloria celesti. Per *veritatem* ergo accipe veram fidem, verum Evangelium, veram doctrinam, quæ permanet et permanebit inviolata, firma et stabilis per omnem æternitatem. Secundo, (Ecumenius per *veritatem* accipit veram, id est, firmam, stabilem, semperque sui similem charitatem, ne scilicet facile refrigeretur, extinguatur aut mutetur. Sic et Dionysius Carthusianus per *veritatem* accipit veram charitatem, quæ *Electa* cum natis subveniebat necessitatibus fidelium, ideoque eam a Joanne tantopere fuisse dilectam asseverat. Videtur enim alludere S. Joannes ad illud *epist.* i, cap. iii, vers. 18: « Filioli, non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. » Veritas ergo est officæ esque vera charitas, quam sequitur chara æternitas et æterna felicitas. Sensus est, quod dicit: Diligo eos propter veritatem, quia scilicet vivunt secundum veritatem Evangelicam, illi quasi normæ vivendi mores omnes conformant, illam actibus suis expriment. Tertio, nonnulli per *veritatem* accipiunt Christum; ipse enim est via, veritas et vita. Rursum ipse est parens, præco et objectum Evangelicæ, sive veritatis Evangelicæ: qui enim Evangelium dicit, Christum dicit, q. d. Diligo vos propter Christum, qui in nobis per fidem et amorem manet, et manebit per fruitionem in æternum.

3. SIT VOBISCU M GRATIA, MISERICORDIA, PAX. — De hac salutatione dixi initio epistolæ S. Pauli ad Titum, ad Romanos, ad Corinth., etc. Addit « misericordiam, » vel, ut Syrus, *miserationes gratiæ*, ut per eam misericordiam quam a Deo per Christum perciperunt, et in dies percipiunt, instigat Electam et natos ad similem misericordiam exhibendam proximis, puta Christianis pauperibus, eorum egestati succurrendo; omnes enim, quantumvis sancti, miseri sunt et infirmi, ac sæpius vel labuntur, vel in periculo sunt laherendi: egent enim misericordia Dei assidue, ut lapsi resurgant, lapsuri sustententur et confirmantur.

A DEO PATRE ET A CHRISTO JESU FILIO PATRIS. — Sub his duabus personis intellige tertiam, scilicet Spiritum Sanctum; hujus enim necessarium principium spiritalium sunt Pater et Filius: ita Lyranus.

IN VERITATE ET CHARITATE. — Subaudi, ut perseveretis, vel, ut crescat, q. d. Sit vobis gratia, etc., ut crescat et proficiatis assidue in charitate et veritate, hoc est, vera Dei bonorumque divinarum et celestium cognitione, sapore et gustu. Aliter Hugo et Cajetanus. Referunt enim hæc ad *filium*, q. d. Filius est dilectus Patris, sive diligatur a Patre in charitate et veritate. Aut, q. d. Filii pro ea veritate et charitate quam attulit in mundum, quare vos et fideles suos prosequitur, det vobis gratiam et pacem.

Aliter quoque Catharinus, q. d. Gratia, misericordia et pax, quam vobis deprecor, consistit in veritate, hoc est, in vera doctrina et fide ac charitate, quia invicem sincere propter Deum diligatis. In his enim duobus consistit perfectio Christiani et Christianismi. Hic sensus valde appositus est, æque ac facilis et obivus: nihil enim subaudit, nihil supplet. Porro veritas mentem illuminat, charitas voluntatem inflammat; quocirca non aliquid pene, quam hæc duo, hisce Epistolis inculcat S. Joannes.

Symbolice Lyranus: « in charitate, » inquit, id est, in Spiritu Sancto; huic enim appropriatur amor et charitas.

Porro artificiose S. Joannes hac salutatione quasi prologo insinuat, et summam complectitur totius Epistolæ argumentum. Deinceps enim commendat charitatem, ut diligamus invicem usque ad vers. 7; inde usque ad finem inculcat veritatem Evangelii, ut in ea persistant, nec hereticis aures vel linguam commodent, imo nec Ave dicant.

4. QUIBUS SUM VALDE, QUONIAM INVENI DE FILIIS TUIS. — hoc est, filios tuos (1). Est hebraismus. Similis est *Psal.* lxxi, vers. 16: « Dabitur ei de auro (id est, aurum) Arabia, et adorabunt de ipso, » id est, ipsum; et *Isaia* II, 3: « Docebit vos de visis suis, » id est, vias suas.

(1) Rectius, nonnullis *liberæ fidei*, qui, ut credibile est, Ephesum venerunt negotiorum causâ.

Videtur Electa plures habuisse filios, vel ex his nepotes. Hi enim filiorum nomine censentur; nonnulli filios intelligunt non carnis, sed spiritus, quos scilicet Electa in pietate et virtute alabat et promovebat; sed prius quod dixi, est genuinum.

AMBULANTES IN VERITATE. — vitam instituentes ad normam Evangelii. Nota: Non dicit stantes, nec sedentes, sed ambulantes, ut significet eos in dies profecisse in moribus Christianis et ivisse de virtute in virtutem, eosque in hoc nobis imitandos proponat. « Quantum enim quis in virtute operatur, ait (Æcumenius), tantum ulterius progreditur, habitamque honesti perfectionem sibi comparat, quippe cum infinita et nunquam deficiens virtutis via sit. » Simulam ad ambulandum dat S. Ambrosius: « Tempus, inquit, tantum ambulat, et tu dormis? » q. d. Grandis tibi a terra in cœlum empyreum restat via, multorum millionum miliarium est iter, tempus ambulandi tibi breve est et velox; ambulat enim, imo volat: quare ergo cum ambulante, imo volante tempore non ambulas et volas in cœlum? Vidit hoc per umbram Seneca, *epist.* 73, ubi ait, « omnia alia negligenda esse, ut hinc asseidamus, cui nullum temporis spatium satis magnum est, filiamsi a pueritia usque ad longissimos humani ævi terminos vita protendatur. » Quocirca idem, *De Vita beata*, cap. xvii, monet « quotidie aliquid ex vitis demendum, erroresque suos oburgandos. »

SICUT MANDATUM ACCIPIENS A PATRE. — Patrem potius nominat quam Filium, quia patris est mandare filiis, juxta illud *Malach.* I, 6: « Filius honorat patrem, et servus dominum suum. Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? et si Dominus ego sum, ubi est timor meus? » Porro Pater mandavit per Filium, quem ideo misit in mundum, juxta illud Christi, *Joan.* xv, vers. 13: « Omnia quecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. » Alii per Patrem accipiunt Christum; qui est « Pater futuri sæculi, » *Isaia* viii, 9: pro quo Galatinus, lib. II *De Arcan. cath.*, cap. xix, legit: « Pater sempiternus; » quique ait: « Ecce ego et pueri mei, quos dedi mihi Dominus, » *Isaia* viii, 18. Ita Lyranus, Hugo et Thomas Anglicus. Sed prior sensus simplicior est; nam paulo ante S. Joannes Christum a Patre distinguit.

5. ET NUNC ROGO TE, DOMINA. — Refert hæc ad finem versus: « Ut diligamus alterutrum; » ibi enim sententia pendens expletur, q. d. Rogo te, domina, ut te et tuos exerceas in dilectione mutua; hoc enim dilectionis mandatum non est recens et novum, sed ab initio Evangelii et Christianismi a Christo, me, ceterisque Apostolis promulgatum et assidue commendatum. Nota modestiam S. Joannis Prælati imitandam, quia dicit: « Rogo te, domina, » cum potuisset dicere: « Mando tibi, o filia; » de qua vide S. Gregorium, lib. XIII *Moral.*, cap. III; S. Bernardum,

serm. 23 in Cant., et S. Bonaventura *De Sea alis Scrophilam*, cap. iv, v, vii. De mandato dilectionis novo et veteri dixi *epist.* I, cap. II, vers. 7.

6. ET HEC EST CHARITAS UT AMBULEMUS SECUNDUM MANDATA EJUS. — Græca et Syrus, *mandatum ejus*, puta dilectionis, jam dictum, q. d. In hoc cernitur, in hoc consistit charitas, nimirum in observatione mandatorum Dei. Hæc enim mandata non sunt aliud, quam mandata charitatis et dilectionis, tum Dei, uti sunt tria prima Decalogi, tum proximi, quod jam inculcavi et inculco, uti sunt septem ultima Decalogi.

HOC EST ENIM MANDATUM (scilicet charitatis et dilectionis jam dictum, et sæpius, imo semper a me inculcatum), UT QUEMADMODUM AUDISTIS AB INITIO, IN EO AMBULETIS, — nimirum in veritate et charitate Evangelicæ assidue progrediamini, crescendo et proficiendo in fide et dilectione Dei et proximi, quæ initio predicationis mee vobis inculcavi, nec ab his a quoquam ullo modo vos abduci patiamini.

7. QUONIAM MULTI SEDUCTORES EXIERUNT IN MUNDUM. — Transit ad alterum Epistolæ caput, scilicet a charitate ad veritatem Evangelicam; hæc enim virtutes sunt individue comites et sorores: veritas enim Evangelii docet et parit charitatem. Porro *quoniam* dat causam dicatorum vers. præced., q. d. Dixi ut in mandato veritatis et charitatis Evangelii, quod ab initio vobis tradidi, constanter ambuletis, id est, maneatis et proficiatis; quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui hæc veritatem, et consequenter charitatem Christianam evertere et vobis eripere conantur; a quibus proinde quasi lupis, imo Antichristis, cavere debetis: ipsi enim a Christo et Christianorum unione, ad sua satanica conventicula vos seducere satagunt: ita (Æcumenius).

VENISSE. — Græca *ἔρχουσαν*, hoc est *venientem*, id est, ut Tigurina, *venturam*, scilicet ab olim, a tempore Prophetarum, qui eum venturum prædixerunt. Melius Noster vertit, *venisse*: jam enim venerat Christus, nisi quis cum Cajetano referat ad futurum in judicio Christi adventum: hunc enim negabant heretici illius ævi, uti dixi II *Petri* III, 4.

HIC EST SEDUCTOR ET ANTICHRISTUS. — q. d. Quisquis ita sentit, quisquis ita docet, scilicet Christum non venisse in carnem, nec esse incarnatum, hic est impostor, imo Antichristus. Repetit et inculcat dicta *epist.* I, cap. IV, vers. 3.

8. VIDETE VOSMETIPSOS. — Vatablus, intuemini, scrutamini, examine « vos ipsos; » Tigurina, « cavete vobis ipsis, » Syrus apud Serarium, « custodite vos in anima vestra. » Præclare Philo Carpathius in cap. ult. *Cantic.*: « Nihil, ait, est utilius, nihil laudabilius, nihil sanctius, quam in se descendere, sequi et vitam propriam et proximi, cum possis, ad honestatem collimare. »

NE PERDatis QUE OPERATI ESTIS. — Græca hæc legunt in prima persona, *ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τὰ ἔργα*

ἀγὰθὰ, id est, ne perdamus *q. d. operati sumus, q. d.* Ne incassum vobis prædicarim, quod sane fieret, si sinceris vos ab hereticis a veritate et charitate Christiana ad hæresim traduci: tam enim ego quam vos omneri pristinum laborem perderemus. Porro, ut vetus dictum habet: « Nulla major infelicitas est, quam meminisse se aliquando fuisse felicem. »

SED UT MERCEDEM PLENAM ACCIPIATIS. — Hanc enim vobis afferet in fide et charitate Christi constantia ac perseverantia; hæc enim tam prætorum, quam presentium et futurorum bonorum operum integram, adæquatam plenamque mercedem promerebitur et reipsa afferet. Rursum « plenam, » id est, copiosam et abundantem, ut alibi ostendi. Qui enim apostolat, esto postea poniteat, semiplenam et dimidiatam duntaxat mercedem recipiet, quia omne tempus et omnia opera quæ in apostasia gessit, perdidit. Græca rursus habent in presenti *ἀπολαύσωμεν*, hoc est, ut plenam mercedem accipiamus; plena enim Apostoli et doctoris est merces, cum operum suorum fructum videt in discipulis; cumque non tantum in se, sed et in discipulis suis remunerationem accipiens, honoratur et coronatur. Unde S. Paulus ait, *Philippens.* IV, 4: « Itaque, fratres mei charissimi et desideratissimi, gaudium meum et corona mea, sic stete in Domino, charissimi; » et *Thessalonicensibus*, epistola I, cap. II, vers. 19: « Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus? vos enim estis gloria nostra et gaudium. »

9. OMNIS QUI RECEDIT. — Perperam Lyranus et Hugo legunt *præcedit*, q. d. Qui prius bene incedit, sed postea male ambulat et recedit, perperam, inquam; Græce enim est *παρὰ τὸν δόξαν*, id est, qui *transgreditur*, violat, recedit; Syrus, qui *transit et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet amicum, patrem, tutorem, provisorum per fidem, spem et charitatem.*

QUI PERMANET IN DOCTRINA, HIC ET PATREM ET FILIUM HABET, — ac consequenter Spiritum Sanctum, qui est amor et nexus Patris et Filii. Talis ergo est templum SS. Trinitatis, uti docet Christus, *Joan.* XIV, 23, et Paulus, *1 Corinth.* VI, 19. Repetit et inculcat S. Joannes ea que scripsit *epist.* I, cap. II, vers. 24. Vide ibi dicta.

10. SI QUI VENIT AD VOS, ET HANC DOCTRINAM NON AFFERT, NOLITE RECIPERE EUM IN DOMUM, NEC AVE EI DIXERITIS. — Non tantum consulti S. Joannes, uti aliqui opinantur, sed et præcipit, ut Electa et quivis fidelis hereticum, qui « hæc doctrinam non affert, » id est, qui aliam, et Christo fidelique orthodoxæ contrariam doctrinam affert (est iniquis), hospitio non accipiat, nec Ave ei dicat; loquatur enim proprie de hereticis dogmatistis, qui in domos matronarum nobilium et potentum irrepserunt, ut hæreses suas occulte docerent et spargerent. Unde causam præcepti subdit, dicens:

« Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis; » quia scilicet salutando haereticum dogmatistam, videtur dogmati et haeresi ejus favere et applaudere, illudque fovere et promovere sua auctoritate, favore, hospitio, facultibus. Sicut enim qui furem artem furandi execrantem domo excipit, censetur ejus furis cooperari, ac poinde juxta leges quasi furum receptator puniatur, quia furi dati receptaculum et latebras. Et qui meretrici ut meretricior elocet domum, censetur cooperari ejus meretricio, ait Navarrus in *Manuali*, cap. XVII, num. 193. Sic qui haereticum venientem in urbem ut in ea dogmatizet, haeresimque spargat, hospitio excipit, censetur ejus doctrinam et haeresis propagationi cooperari. Vetat hic S. Joannes omne colloquium, omne consortium, omne commercium cum haereticis: hoc enim est plus quam « Ave. »

Nota: non tantum jure humano et canonico, quod post S. Joannem ediderunt Pontifices et Concilia, sed et jure divino ac naturae fungiendi sunt haeretici tribus casibus. *Primus* est, cum est periculum ne in vel tui ab eis pervertantur, quod ordinarie subesse solet. « Nam sermo eorum ut cancer serpit, » ait S. Paulus, II *Timoth.* II, 17.

Secundus, cum suscipiendo eum, videris ejus haeresi favere, eamque facile profiteri ut adjuvare. v. g. si Ministrum Calvinianum cognitum domo et mensa excipias, qui ea de causa venit, ut haeresim suam propaget; si ejus concionem et eorum Eucharistica intersis; si et in sacris et Sacramentis communies.

Tertius, cum scandalum alii creas, ut ipsi putent te haeresis et haereticorum hospitem et patronum, utque ipsi ad idem faciendum tuo exemplo incitentur.

Hic casibus exceptis, jure divino et naturae non velatur communicatio cum haereticis, praesertim si necessitas, pietas aut gravis utilitas eam suadeat.

Porro S. Joannes, quod hic docuit verbo, monstravit exemplo. Ingressus enim balneum, mox ut in eo Cerinthum conspexit, ex eo se proripuit, dicens suis: « Fugiamus oculus, ne balneum in quo est Cerinthus, veritatis adversarius, extemplo corrumpat, » uti referit Irenaeus, lib. III, cap. III, et Eusebius, lib. III, cap. XIII; additque S. Hieronymus, dialog. *Contra Luciferum*, post S. Joannis abitum illico Cerinthum cum sociis balneo ruente fuisse oppressum. S. Joannes ergo uti ingenti amore prosequeretur Christum Christique fidem, ita immuni odio aversabat haereticos, juratos Christi et fidei hostes.

S. Joannem magistrum secutus S. Polyarpus discipulus, ad haec S. Joannis verba alludens, epist. ad *Philippens.*: « Abstinentes, ait, a scandalis et a falsis fratribus, qui in vanum portant nomen Domini, qui oberrare faciunt inanes homines: omnis enim qui non conficitur Jesum Christum in carne venisse, hic Antichristus est; et

qui non conficitur mysterium crucis, ex diabolo est; et qui detorserit eloquia Domini ad propria desideria, et dixerit neque resurrectionem, neque judicium esse, hic primogenitus Satanae est. Propter quod relinquentes vanitates multorum et falsas doctrinas, ad illud quod traditum est nobis a principio verbum revertamur. » Ita scripsit S. Polyarpus, ita et fecit; occurrens enim Marconi haeretico, ab eo rogatus num se agnosceret? « Agnosco, ait, te primogenitum diaboli, » uti ex Irenaeo Eusebius, lib. IV *Histor.*, cap. XIII.

Sic et S. Ignatius, aequo S. Joannis discipulus, epistola ad *Trallianos*: « Fugite, ait, impias, et Deum abnegantes haereses; diaboli enim sunt adinventiones, serpentis malorum auctoris, qui per mulierem seduxit Adam. » Similia habet S. Clemens Romanus, lib. VI *Const. Apostol.*, cap. XXVII; S. Martialis, epist. ad *Tolosanos*; S. Irenaeus, lib. III, cap. III; S. Hilarius, lib. *Contra Auxentium*; S. Cyprianus, *De Lapsis*; S. Hieronymus, epist. ad *Demetrium*; S. Chrysostomus, homil. *De fide, spe et caritate*; S. Bernardus, serm. 66 in *Canticis*.

Sic S. Hermenegildus jussu patris Leovigildi, regis Gothorum, oculus est, quod notissimum in Paschato ab Episcopo Ariano Eucharistiam suscipere, uti referi S. Gregorius, lib. III *Dialog.*, cap. XXXI; eaque de causa eum ut martyrum colit Ecclesia.

Joannes Moschus in *Prato Spirit.*, cap. XI, narrat Cosmum Abbatem sanctum, sepultum in eodem sepulcro in quo humatus erat haereticus Episcopus, singulis noctibus auditum habere voces dare: « Noli me tangere, haeretice, et ne appropinques mihi, inimice sanctae Dei Catholicae Ecclesiae. » Et cap. CLXXVII, narrat Monachum habitantem in cella Evagrii haeretici, in eadem seipsum injecto fune strangulasse. Id et praedixerat Abbas, dicens: « Fili, daemone acerrimus illic habitat, qui non permittit aliquem hic commorari. »

Eusebius Vercellensis captus ab Arianis malebat fame mori, quam ab Arianis cibum sumere, uti habet ejus Vita.

Liberius Pontifex rejeci munera, quae Eusebius, Constantii Imperatoris Ariani legatus, offerebat S. Petro, teste S. Athanasio, epist. ad *Solitarios*.

Quam civis Samosatensis execrati sint Enoimium haereticum, adeo ut pueri ludentes pila, cum illa casu mulam Enoimii tetigisset, in lusu pergere noluerint, nisi illam quasi hoc tactu contaminatam, prius trajiciendo per flammam explissent, narrat Theodoretus, lib. IV *Histor.*, cap. XII, et Baronius, anno Christi 370. Similia de Alexandrinis suis Arianos aversantibus habet S. Athanasius, epist. ad *Solitarios*.

S. Paphnutius Maximum Hierosolymae Episcopum ex simplicitate inter haereticos versantem manu educens: « Non patiar, inquit, Episcopum adeo venerandum in cathedra pestilentiae sedere, et cum impuris haereticis ne verbo quidem communicare. » Testis Sozomenes, lib. II, cap. XXV.

S. Antonius jam moriturus, teste S. Athanasio in ejus Vita, suis discipulis severe edixit: « Haereticorum et schismaticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini; scitis ipsi quod nullus mihi pacificus sermo cum eis unquam fuerit. »

S. Martinus communicans cum Episcopis Ithacianae sectae spe salutis eorum, monitus fuit ab angelo, ponentisque licet, Jeinceps tamen sensit detrimentum virtutis, ut tot miracula non patret, quot ante solebat, teste Sulpitio, lib. III *Dial.*

Multo magis cavendi sunt haereticorum libri; illi enim pestilentes occulte haeresim suam, quasi pestem, specie elegantiae et sapientiae animis legentium instillant. Hoc saeculo haeresis Lutheri et Calvinii, per tot regna sparsa est per libros eorum; si eam vis tollere, tolle eorum libros et Ministros; illico eam sustuleris, si pios et doctos sacerdotes et praedicatores eis substituas. Quocirca Constantinus Magnus sub pena mortis jussit libros Ariarum exuri: ita *Tripert.*, lib. I, cap. XV. Idem sub eadem pena de libris Eunomianorum exurit Theodosius, *Cod. Theodos.* lib. XVI, leg. 16. Sic Manicheorum libros cremari jussit S. Leo, teste S. Prospero in *Chronico*. A libris Wiclef Bohemiae inveciam esse haeresim Hussiticam, quae usque ad haec tempora duravit, testis est Aeneas Sylvius, *De Origin. Bohem.*, cap. XXXVII. Joannes Moschus, in *Prato Spirit.*, cap. XLVI, narrat Cyriacum Abbatem graviter per visum a B. Virgine reprehensum, quod in cubiculo haberet libros Nestorii, cum diceret: « Habes intra cellam tuam inimicum meum, et vis ut ingrediar? »

NEC AVE EI DIXERITIS. — SYRUS, *Ave et Vale non dicetis ei; graece χαίρειν*, id est *ave, salve, vale*. *Ave et salve* dicebant prisci Romani in ingressu, *vale* in digressu. Rursum *ave* dicebant mane, *vale* vespere, teste Suetonio, in *Galba*, cap. IV, et Martiali, lib. IV, *epigram.* 79:

Discuris tota vagus urbe, nec ulla cathedra est,
Cui non mane ferax irrequietus ave.

« Ave » ergo, id est gaude: ita Syrus. Audi Festum: « Avere nihil aliud est, quam cupere; argumento est avidum et aviditas, ex quibus praecipua cupiditas intelligitur, cum significet et gaudere. Sic *χαίρειν* idem est quod *gaude, letare, exultare*; letitia enim salus est et beatitudo hujus vitae, quam salutando alii appreciamur, juxta illud *Eccles.* III, 12: « Cognovi quod non esset melius nisi letari et facere bene in vita sua. » Haeretico ergo non Ave, sed *vale* intendendum, uti intendit Elime impostori S. Paulus, *Act.* XIII, 40, dicens: « O plene omni dolo et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini super te, et eris caecus, non videns solem usque ad tempus. »

11. QUI ENIM DICIT ILLI AVE (SYRUS, *gaude*), COMMUNICAT OPERIBUS EJUS MALIGNIS. — Salutando

enim haereticum dogmatistam, haeresis ejus probare videtur, uti paulo ante ostendi, cum potius instar Pauli eam redarguere et abominari debeat. Pro *malignis*, Irenaeus, lib. I, cap. XIII, legit *nequissimis*; omnes enim dolos, fraudes, libidines, scelera omnia machinantur haeresiarchae, et haeresis propagatores. Nonnulli codices Latini addunt: « Ecce praedixi vobis, ut in die Domini non confundamini. » Ita legitur Lyranus, Hugo, Dionysius et Thomas Anglicus.

12. PLURA HABENS VOBIS SCRIBERE, NOLI PER CHARTAM ET ATRAMENTUM, — non quasi ob defectum chartae et atramenti plura scribere nequeam, sed quod censam ea non committenda esse chartae et atramento (ita Syrus), hoc est, non esse scribendam, sed ore tenus communicandam, ut sequitur: sive quia secreta sunt, sive quia litterae perire, vel in infidelium, qui perperam omnia nostra interpretantur, manus incideri possunt; sive quia viva vox est effacior et gratior quam scripta; sive quia litterae et colloquia, praesertim cum feminis, debent esse succincta, uti aiebat S. Franciscus uterque, scilicet Assisius et noster Xaverius. Praeclare quoque idem S. Franciscus Assisius in opusculo *Decem Perfectionum veri Religiosi*, hanc ultimam assignat: « Super omnia caveat, inquit, ut in omnibus verbis ejus reducat veritas, bonitas et humilitas, quia verbum hominis debet incipere a veritate, proficere in bonitate, terminari in humilitate, et mensurari brevitate, quia Verbum abbreviatum fecit Dominus super terram. »

SFERO ENIM ME FUTURUM APUD VOS. — Hinc videtur haec Epistola scripta et missa non Babylonem ad Babyloniam feminam, ut ait Clemens Alexandrinus, sed ad aliquam Asiae vel Graeciae urbem Epheso vicinam. Inde enim ad vicinas Asiae urbes in fide erudiendas et confirmandas excurrere poterat et solebat S. Joannes jam grandævus, et pene decrepitus, non vero in Babylonem adeo remotam.

ET OS AD OS LOQUI. — Est Graecismus, pro eo quod Latini dicunt: « Ore ad os loqui, » hoc est, praesens praesentis loqui; Graece enim est *ὄρα πρὸς ὄρα λαλῆσαι*; sed more Graeco subauditur praepositio *κατὰ*, q. d. Secundum os, id est, ore ad os loqui. Est ergo antiphrasis Graeca, vel potius Hebraica; Hebraei enim, quia carent nominum declinatione et casibus, dicunt, *מִפִּי לְפִי* *pe et pe*, id est, os ad os, hoc est ore ad os loqui.

UT GAUDIUM VESTRUM PLENUM SIT. — « Plenum, » id est, abundans et exuberans; viva enim vox Doctoris et Apostoli, praesertim S. Joannis, longe plenus gaudii, doctrinae, consolationis, pietatis, devotionis erat allatura, quam litterae mortuae. Nam, ut ait S. Hieronymus ad *Paulinum* de S. Scripturis: « Habet nescio quid latentis energiae vitae vocis actus, et in aures discipulorum de auctoris ore transfusa fortius sonat. » Pro *vestrum* Graeca legitur *ὑμῶν*, id est *nostrum*. Tam enim S. Joannes

gaudebat videre, docere et consolari suos discipulos, quam discipuli gaudebant ejus aspectu, doctrina et consolatione. Sic S. Paulus optat videre Romanos, cap. 1, vers. 12 : « Et simul consolari, inquit ipse, in vobis per eam quae invicem est fidem, vestram atque meam. »

13. SALUTANT TE FILII SORORIS Tuae ELECTAE. — Hinc (Eumenius et noster Scarius contendunt) *Electa*, cui inscribitur haec Epistola, esse nomen appellativum et epithetum Ecclesiae ejusmodi particularis. Sensum enim esse, *g. d. Te*, o electa Ecclesia Corinthiorum, salutant filii sororis tuae, puta fideles electae Ecclesiae Ephesiorum. Alii censent *Electas* has fuisse personas particulares, sed vocari sorores non carne, sed fide et spiritu, eo quod ambae ejusdem magistri, puta S. Joannis essent discipulae.

Verum respondeo primo, *Electa* referri ad « tuam », non ad « sororis. » Clarius id apparet in Graeco : « salutant, inquit, te filii » *ἱεροὶ ἀδελφοὶ σου*; *ἑλεκτηί*, id est « sororis tui : tui, » inquam, quae est « *Electa*, » sive quae uti nominaris, ita revera es electa. Unde Biblia Gothica, teste Mariana, legit : « Salutant te filii sororis tuae. *Electa*, » id est, o *Electa*, in vocativo casu.

Secundo, planius *Electa* referas ad « sororis, » propter ergo *Electae*, ad quam scribit S. Joannes, vers. 1, vocabatur pariter « *Electa*; » saepe enim in eadem familia, praesertim si sit amola et pro-

libus abundans, plures filii et filiae habent idem nomen, ut in eadem sint duo Joannes, duo Petri, duae Mariae, duae Margaritae. Adde quod initio Epistolae indicavi, *Electa* non tam esse nomen proprium, quam appropriatum, quia scilicet est nomen dignitatis et officii, quod pluribus personis idem officium obsequentibus tribuitur et congruit. *Electa* ergo videtur fuisse nomen matrone primariae, quae Ecclesiae ministros, orphanos, viduas et pauperes sustentabat, quasi mater, quae ceterarum feminarum instructioni et gubernationi in Ecclesia praerant instar Diaconissae. Sensus ergo est, *g. d. O Electa*, mater fidelium in Ecclesia, v. g. Corinthi, salutant te filii sororis tuae, quae pariter est *Electa*, mater fidelium in Ecclesia Ephesi, unde haec scribo. Id arguit Graecus articulus *ἡ*; *ἑλεκτηί*; nomini enim proprio non solent Graeci praefigere articulum, sed nomini dignitatis et officii, quod certae personae appropriatur.

Haec verba ostendunt comitatem, affabilitatem et humanitatem S. Joannis, qua non solum *Electam* suo, sed et nepotum nomine salutavit. Similis fuit in S. Paulo, uti videre est *Rom. cap. ult.*, et in fine ceterarum ejus Epistolarum.

Nonnulli Graeci et Latini codices addunt : « Gratia tecum, Amen; » et Syrus, « Gratia vobiscum, Amen; » quae salutatio et S. Joanne digna est, et S. Paulo frequens.

COMMENTARIUS

IN TERTIAM

SANCTI JOANNIS

EPISTOLAM.

SYNOPSIS.

Scribit S. Joannes ad Caium sibi familiarem, eumque laudat ab hospitalitate, quod fideles peregrinos hospitio excipiat, foveat, benigne lauteque habeat. Inde, vers. 9, ex adverso accusat Diotrepheis inhospitalitatem et arrogantiam, quod fideles non suscipiat, et suscipientes ex Ecclesia ejiciat. Denique, vers. 12, Demetrium publico omnium suoque testimonio commendat, ac brevi se praesentem fore significans salutari jubet amicos.

1. Senior Caio charissimo, quem ego diligo in veritate. 2. Charissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, et valere, sicut prospere agit anima tua. 3. Gavisus sum valde venientibus fratribus, et testimonium perhibentibus veritati tuae, sicut tu in veritate ambulabas. 4. Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. 5. Charissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos. 6. Qui testimonium reddiderunt charitati tuae in conspectu Ecclesiae : quos benefaciens deduces digne Deo. 7. Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil excipientes a Gentibus. 8. Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus vernalis. 9. Scripsissem forsitan Ecclesiae; sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrepheus non recipit nos. 10. Propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quae facit : verbis malignis garriens in nos; et quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, et eos, qui suscipiunt, prohibet, et de Ecclesia ejicit. 11. Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est; qui malefacit, non vidit Deum. 12. Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate, sed et nos testimonium perhibemus; et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. 13. Multa habui tibi scribere; sed nolui per atramentum et calamus scribere tibi. 14. Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

1. SENIOR, — id est maxime senex, antiquissimus, summus tum etate, tum dignitate Episcopatus, Apostolatus et Patriarchatus. Vide dicta *epist. II*, vers. 1.

CAIO. — Quis est Caius? Primo, Lucius Dexter in *Chronico* censet fuisse filium Caii Oppii Centurionis; sic enim habet : « Anno Christi 70, in Arabia Felice, martyrium trium Magorum, qui Christum in Bethlehem adoraverunt. Per haec tempora delatus jam in Asiam S. Joannes cognomen Theologus, docebat Ephesi, unde scripsit ad Caium Hispanum, C. Centurionis Malactiani filium,

fratrem Demetrii hospitalis viri, cujus pater post fuit Episcopus Mediolanensis; Diotrepheus vero impediens hospites ad Hispanias peregrinationis causa devenientes. At hic malus Episcopus propter ejus scelera et superbiam depositus est. » Pergit Dexter : « Peregrinatio ad loca sancta Hispaniae, ex multis partibus locis facta ab ipsis Apostolicis temporibus, » an C. Oppius Centurio peregrinos sustentabat. Qui Caius domo Corinthus, genere vero Hispanus, etiam D. Paulum inde redeuntem domo tectisque liberaliter excepit, inquitque Joannem ab exilio post redeuntem in Hispanias, Co-

mitatur Joannem et Romam usque ad Hyginium; fide venit Mediolanum, et Pontifex ibi factus in Domino moritur. » Sic et Onuphrius in *Chronico* Caium tertium facit Mediolani Episcopum, sed ait eum fuisse Romanum, non Hispanum. Sic enim habet anno Christi 92: « Caius Romanus, tertius Mediolani Episcopus, sedit annis 22, » puta usque ad annum Christi 114, quousque vixisse videtur C. Oppius, nisi dicas eum fuisse decrepitum, uti fuit S. Dionysius Areopagita et alii illo ævo; nam Helecas, Episcopus Cesarangustanus, qui ad sua usque tempora prosecutus est Chronicon L. Dexter, asserit C. Oppium Cornelium fuisse Centurionem illum, cujus famulum Christus suscitavit, ac postea sociatum Apostolis, neci Stephani interfuisse, Petrum et Paulum comitatum in Hispania ibi prædicasse, ac prædicantem Septiniensibus juxta Idam mortuum esse. Ac L. Dexter, C. Oppium, patrem hujus Caii ad quem scribit S. Joannes, censet fuisse Centurionem illum qui assistit et custodivit Christum in cruce, qui, viso terre motu aliisque prodigiis, exclamavit: « Vere Filius Dei erat iste, » *Matth.* cap. xxvii, 34; sic enim scribit: « Anno Christi 34, Christus Salvator mundi reus ad Pilatum agit. Claudia Procula, uxor Pilati, admonita per somnium in Christum credit, et salutem consequitur. Christus Dominus noster in cruce actus, viii Calend. aprilis, solis defectus et tenebre terram cooperiunt. Caius Oppius, Centurio Hispanus, credit Christo morientem in cruce. » Addit deinde hunc C. Oppium per Hispanias prædicasse Christum et miracula a Christo in cruce coram se edita, ideoque Hispanos primos suscepisse Christi fidem, ac postulasse aliquem ex Apostolis ad se mitti, missumque esse S. Jacobum. Hæc Dexter; de cujus fide et auctoritate dixi *Præfat. in Acta*, in fine Chronotaxis.

Secundo, Beda, Glossa, Hugo, Lyranus, Dionysius hic, Ambrosiaster in cap. xvi ad Rom., et alii passim (excepto Cajetano et Catharino qui dubitant), censent Caium hunc fuisse Corinthium illum, de quo S. Paulus Corintho ad Romanos scribens cap. xvi, vers. 23, ait: « Salutatio vos Caius hospes meus, et universa Ecclesia; » vel, ut Græci et Beda habent, « et universæ Ecclesie, » eo quod quilibet de Ecclesia domo exciperet; pari enim modo S. Joannes hic Caium suum ab hospitalitate impense commendat. De eodem ait Paulus, I *Corinth.* I, 14: « Neminem vestrum baptizavi nisi Crispum et Caium. » Porro hunc Caium S. Joanni fuisse familiarem testatur S. Athanasius in *Synopsi*, ubi ait eundem, dictante S. Joanne, scripsisse ejus Evangelium; Metaphrastes vero in *Vita S. Joannis* asserit S. Joannem Evangelium a se in exilio Pathmos conscriptum, cum ex eo Ephesum redisset, illud Caio legendum et recognoscendum tradidisse.

Addit Mariana et Serarius hunc eundem esse Caium cum illo ad quem extant primæ quatuor epistolæ S. Dionysii Areopagite, quas inscribit

Caio Therapeuta, id est Esseno, Ascetæ, Monacho. Favet id quod huic Caio scribit S. Joannes vers. 11: « Qui bene facit, ex Deo est; qui male facit, non vidit Deum. » Therapeuta enim assidue vacans pietati et contemplationi, per eam videbant Deum; unde et *videntes* vocabantur, uti olim et Prophete. Idem censent Maximus et Georgius Pachymeres, S. Dionysii Paraphrastes, ac Dionysius Carthusianus ibidem. Ex illis enim S. Dionysii epistolis liquet Caium hunc fuisse virum sublimem, et Apostolis familiarem, nec obstat monachismus hospitalitatis, quam in Caio hic commendat S. Joannes; tam enim olim quam modo religiosis et monachis cordi fuit et est hospitalitas; presertim si credimus Dorotheo in *Synopsi*, et Sedulio, in cap. xvi ad Roman., qui tradunt Caium, de quo Paulus *Roman.* xvi, creatum esse Episcopum, sive, ut Dorotheus vult, Ephesium, sive, ut Sedulius, primum Thessalonicensem; solebant enim ex Therapeutis et Ascetis, quasi viris perfectis, creari Episcopi, imo Episcopi erant Therapeuta, ut patet in S. Dionysio, S. Basilio, S. Nazianzeno, S. Chrysostomo, S. Gregorio, S. Augustino, qui vitam contemplativam iungebant actioni. Episcoporum enim propria dos et laus est hospitalitas, quam proinde eis commendat S. Paulus I *Timoth.* iii, 2, et Tit. I, 8.

2. DE OMNIBUS ORATIONEM FACIO PROSPERE TE INGREDI, ET VALERE, SICUT PROSPERE AGIT ANIMA TUA. — Pagninus et Figurina omittentes *ti* *ce*, id est *te*, sic vertunt, de omnibus (fidelibus tuis) opto ut prospere agant, et recte valeant, sicut prospere agit anima tua, q. d. Opto omnes recte valere et prosperari, sicut tu recte vales et prosperaris. Verum omnes Græci, Syri et Latini legunt *ti* *ce*, id est *te*. Itaque pro genuino sensu, nota: Pro de omnibus Græce est *ἵνα πάντων*, quod verti potest, *pro omnibus, supra omnia, vel omnes*. Noster simplicius vertit, de omnibus, id est in omnibus, per omnia; Syrus, in omni re oro ego pro te, ut prospere pergas, et sis sanus, sicut prospere agit anima tua; Vatablus, sicut animo bene habes, ita opto te per omnia bene habere. Aut, opto te in omnibus semper valere et prosperari, sicut reipsa nunc anima tua, id est tu ipse in omnibus recte vales et prosperaris. Deus enim tua omnia fortunat et prosperat; facit enim ut tam corpore quam animo recte vales, idemque benedicit et locupletat tuam familiam, famulos, amicos, negotia, opes, proventus resque tuas omnes, quia eas in Dei obsequium, ac Ecclesie ministrorum, et hospitum pauperumque alimoniam impendit, ut in te impleatur illa benedictio Psalmis, imo Dei: « Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, et campi tui replebuntur ubertate, » *Psalm.* lxxv, 11; et: « Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti eum, » *Psalm.* v, 13; et: « Qui coronat te in misericordia et miserationibus, » *Psalm.* cii, 4. Sic Deus benedixit bonis; que omnibus vallavit beneficiis amicos suos. Noe *Genes.* ix, 1; Abraham *Genes.* xxii, 17;

Isaac *Genes.* xxv, 11; Jacob *Genes.* xxxii, 29; Ruth iii, 10; Obbedum II *Regum.* vi, 11; Judith xiii, 23; Job i, 10, et xlii, 12. Idem facit similibus, qui ad miserendum et beneficiendum proclives sunt, juxta illud promissum Sapientis, *Prov.* cap. xxviii, vers. 27: « Qui dat pauperi, non indigebit; qui despiciit deprecantem, sustinebit penuriam; » et illud Pauli II *Corinth.* ix, 6: « Qui parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. »

ORATIONEM FACIO — *εὐχεται*, id est oro, vel opto, ut vertit Vatablus; que enim optamus, hæc et oramus. Addit Nyssenus, orat. 2 *De Orat. Domin.*, orationem Græce dici *εὐχῆ*, id est optionem et votum, eo quod illi fidenter orant Deum pro bonis, qui ei boni aliquid voverunt. Rursum *εὐχεται*, id est vota facio, voveo; nec enim verbales et frigide erant S. Joannis preces, sed contentæ, votivæ, efficaces et fervidæ.

PROSPERE TE INGREDI, — q. d. Oro ut tu in omnibus tuis negotiis et actibus prospere agas. Glossa Interlinearis, ut quod bene agis bene perficias. Græce est *εὐδαιμονία*, id est, bene ingredi, prospera via progredi, feliciter dirigi, prospero itinere deduci; significat enim prosperum rei successum et exitum, quem suis dat Deus. Sic *Sapient.* xi, 1, dicitur *εὐδαιμονία*, id est, feliciter direxit opera eorum (Hebræorum) in manu Prophetæ sancti, puta per Mosem, quem eis dedit per desertum viam ducem. Et *Psalm.* I, 3, de justo dicitur: « Omnia quæcumque faciet, prosperabuntur, » id est feliciter sortientur exitum, Græce *εὐδαιμονία*. Quare mysticum est quod ait Cœcumenius et Beda: Prosperare agere, inquit, idem est, quod ex Evangelii norma et præceptis vitam instituire.

ET VALERE, — *ὑγιαίνει*, sanum esse, bona esse valetudine. Sanitas enim requiritur ad bona opera, presertim hospitalitatis et beneficentiæ.

SICUT PROSPERE AGIT ANIMA TUA, — sicut animo recte vales, ita vales ac corpore, rebusque omnibus; vel, « anima tua, » id est tu ipse, ut jam dixi. Laudat Caium, et laudando eum ad hospitalitatis et virtutis incrementa extimulat. Nam, ut ait S. Augustinus, *hom.* 25, inter 30: « Laudata virtus crescit, et laudare est acerrimus stimulus movendi. » Porro Plinius, lib. III *epist.*: « Egot, inquit, si qua virtus alia, laudis hoc stimulo liberalitas. » Quin et Seneca, lib. *A De Ira*, cap. xxi, ait, « assurgere ingenium si laudatur, et in spem sui bonam adduci. »

3. GAVISUS SUM VALDE VENIENTIBUS FRATRIBUS, ET TESTIMONIUM PERHIBENTIBUS VERITATI TUE. — « Veritas » hæc primo, est fidei, q. d. Testantur te in fide Christiana et doctrina Christi constanter inter omnes persecutiones persistere. *Secundo*, « veritas » hæc est morum, q. d. Testantur te vivere juxta fidem et veritatem Evangelii, testantur mores tuos esse conformes fidei et Evangelio quod profiteris. Unde tertio, veritas hic accipi potest vera charitas et beneficentia: hæc enim maxime do-

cet et sancit veritas Evangelii, hæcque in Caio dilaudat Joannes vers. 5 et 6. Quarto, veritas accipi potest sinceritas et candor, qui opprobrii hypocrisis et simulationi, q. d. Testantur te a omnibus esse sincerum et candidum. Quinto, « veritas » accipi potest in tribuendo simplicitas, et vera simpliciter liberalitas, de qua Paulus *Rom.* xii, 8; et I *Corinth.* viii, 2.

4. MAJOREM HORUM (id est his; est Græcismus) NON HABEO GRATIAM, — q. d. Nihil mihi gratius accidere potest, nullam majorem mihi gratiam facere possunt, quam si faciant, ut audiam eos in veritate jam dicta ambulare. Legit Interpretes *χαρά*, id est gratiam, et ita legunt Græci; nonnulli tamen legunt *χαράν*, id est gaudium; unde Complutensis et Regia legunt, *majus horum non habeo gaudium*; et Syrus, *majus illa lætitia nulla mihi est, quam ut audiam filios meos ambulare in veritate*. Eodem redit utraque lectio. Celebrat S. Hieronymus in cap. v ad Ephesios illud Christi axioma: « Nunquam lesi sitis, nisi cum fratre vide-ritis in charitate. »

Porro quantum gaudii solcat magister afferre discipulorum profectus, pulchre docet Seneca, *epistola* 34: « Cresco, ait, et exulto, discussa seculæ recalcisco, quoniam ex his que agis et scribis, intelligo quantum te ipse (nam turbam olim reliquarum) supergrederis. Si agricolam arbor ad fructum producta delectat, si pastor ex foetu gregis sui caput volupatam, si alumnus suum nemo aliter intuetur, quam ut adolescentiam illius suam judicet: quid evenire credis his, qui ingenia educaverunt, et que tenera formaverunt, adulta subito vident? Assero te mihi, meum opus esse. Ego, cum vidissem indolem tuam, injeçi manus; exhortatus sum, addidi stimulos, nec lente ire passus sum, sed subinde incitavi, et nunc idem facio. Sed jam currentem hortor et invicem hortantem. »

3. CHARISSIME, FIDELITER FACIS QUIDQUID OPERARIS IN FRATRES, ET HOC IN PERGRINOS. — « Fideliter, » id est, Christiane facis. Græce *πίστεως καί*, id est, quod fidelem docet, facis; Vatablus, *facis rem tuam fide dignam*, facis quod Christianum facere oportet, facis quod mire Christi fidem illustrat, hospitando, alendo, fovendo fratres, puta fideles, presertim peregrinos. Hospitalitas enim olim Christianis erat commendatissima, adeoque signum Christiani et nota certa Christianæ fidei: testis est Lucianus licet Gentilis in *peregrino*.

Secundo, *πὶ fideliter* his non solum fidem, sed et fidelitatem Caii, significat, q. d. Fidelis es Christo; fidelitatem quam Christo in baptismo spondidisti, reipsa præstas. Spondidisti enim te vitam instituturum juxta præcepta Christi, inter que primum est charitatis et beneficentiæ erga Christianos, quasi fratres, ac ejusdem fidei et religionis socios. Audi Tertullianum inter notas fidei-licium recensentem confessionem hospitalitatis; sic enim ait lib. *De Præscript.*, cap. xx: « Itaque

tot ac tante Ecclesie, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes; sic omnes prima, et omnes Apostolica, dum unam omnes probant unitatem. Communicatio pacis, et appellatio fraternitatis, et concessio hospitalitatis: quae jura non alia ratio regit, quam ejusdem Sacramenti una traditio. » *Contessationem* vocat tesseram sive signum, quod Christiani Christianis exhibebant, ut se ostenderent esse Christianos, itaque quasi fratres hospitio exciperentur. Sic enim et Gentiles habebant tesseram hospitii et amicitiae. Sed cum tesseram hanc Christianorum cognovissent, et dolose usurparant Gentiles, uti Peregrinum fecisse docuit Laelianus, Concilium Nicenum pro tessera instituit litteras, quas *Formatas* appellabant, de quibus vide Baronium.

Et hoc in peregrinos, — *καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς*, id est et in hospites, vel peregrinos, ubi *καὶ* id est et, idem valet quod *praesertim*; ideoque Noster vertit et hoc. Sic Christus ait: « Dicitis discipulis, et, » id est praesertim, « Petro, » *Ματθ. xvi, 7*. Similia sunt *Sophonia i, 16*; *Matth. xiii, 41*, et alibi.

Porro per peregrinos hic accipit tum viros Apostolicos, qui peregrinando disseminabant Evangelium, ut vult Beda; tum eos qui a Gentilibus proscripti exules peregrinabantur, ut vult Hugo et Glossa interlinearis; tum fideles quolibet alio titulo vel causa peregrinantes, ut vult Dionysius. Horum enim curam Deus suo exemplo fidelibus commendavit, dicens *Deuter. x, 18*: « Deus amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum; et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenae in terra Aegypti. »

6. QUI TESTIMONIUM REDDIDERUNT CHARITATI TUE IN CONSPPECTU ECCLESIE. — Solebant enim olim Episcopi et presbyteri venientes ad se hospites invitare ad concionem vel exhortationem in ecclesia faciendam, quam dum hi facerent, simul celebrabant hospitalitatem et charitatem Cui, quam alibi experti erant. Hunc ritum invitandi hospites tradit S. Clemens lib. II *Constit.*, cap. LXII, et sancit Concilium Carthage, IV, cap. III, eumque usurparunt Mediolani S. Ambrosius, ut patet *homil. 48*, et S. Cyrillus Alexandriae, ut patet *hom. 7* et 8.

Quos benefactis deduces digne Deo. — Hugo legit, *deducis*. Sensus est, *q. d.* Quibus si benefacere pergas, excipiendo illos hospitio, alendo, juvando, dirigendo, dando viaticum, « deduces illos digne Deo, » *q. d.* Facies ut commode iter suum prosequi, et alie quo tendunt commigrare possint, quod est opus pium Deoque dignum. Graece est, *εἰς καθὰ πρῶτον προτίθηται*, id est, quos benefactis, id est beneficio officies, deduces digne Deo, et ita legunt Complutensis et Regia. Hinc et Tigurina ac Pagninus vertant, *Quos benefactis, si deduceris digne Deo*; S. Hieronymus in cap. I ad Titum vertit, *Quos optime facies, si promiseris* (hoc enim est *προτίθηται*) *digne Deo*. Haec omnia eodem redeunt; *καὶ* ergo deduces, ut ex voce Graeca liquet, non tam ducatum aut comitatum corpora-

lem significat, quasi velit S. Joannes Caicum hospites suos abeuntes personaliter comitari, et per iter deducere; quam viaticum et reliqua ad iter opportuna, v. g. duces itineris, comites contra latrones, litteras commendatitias ad amicos, etc., complectitur. « Deduces » ergo, id est transmittes eos commode, secure, liberaliter. Sic Romani iis quibus publicum hospitium dabant, etiam laetitia, id est hospitalia dona tribuebant. Hoc est quod Romanis scribit Paulus cap. XVI, vers. 2, de Phoebe: « Ut suscipiatis eam, inquit, in Domino digne sanctis, et assistatis ei in quocumque negotio vestri indigerit. »

Digne Deo. — *Primo, q. d.* Uti dignum est Dei cultores a Dei cultore tractari, honorando illos quasi Dei ministros, et Deum in illis; tam charitative et reverenter eos tractando, quam tractari decet Christi servos et membra, ait Dionysius.

Secundo, q. d. Facies quod Deo dignum est gratum et honorificum.

Tertio, q. d. Rependes quasi vicem Deo, quia sicut ille in te liberalis est, ita et tu liberaliter tua in Dei ministros effundis.

Quarto, q. d. Magnam apud Deum inibi gratiam et mercedem; mereris enim ut Deus liberalitatem tuam in suis ministris majori erga te liberalitate honorum, tum corporalium, tum spiritualium compenset. Actio enim Deo digna censetur, qua apud Deum premium et compensationem meretur. Qui enim agit digna Deo, dignus est cui Deus paria, imo majora rependat, juxta illud promissum Christi, *Matth. x, 40*: « Qui recipit vos, me recipit; et qui recipit me, recipit eum qui me misit. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetae, mercedem Prophetae accipiet; et qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet. »

Quinto, « digne Deo, » hoc est, tali modo qui dignus censeatur Deo, *q. d.* Divine, regie, largiter. Ita noster Lorinus: unde Syrus vertit, *sicut decet Deo*.

Sexto, idem, « digne Deo, » inquit, hoc est eo modo et dignitate, ac si Deus ipse id ageret, servata proportione; sic loqui linguas angelorum I *Cor. xiii*, est ea elegancia loqui, qua uteretur angelus si loqueretur.

Moraliter, examinet se quisque fidelis et videat opera ejus sint plena, perfecta, et tam praestantia ut sint digna Deo, an charitas ejus sit similis charitati Dei et Christi; an agat et vivat digne Christo. Donum quod regit offers non quale quale, sed eximium et regium esse docet, ut sit rege dignum; quale ergo sit oportet quod Deo, summe, inquam, illi sanctitati et majestati, quae est Rex regum, et Dominus dominantium, offeratur. De quo ait Job, cap. XXXVII, 23: « Digne cur invenire non possumus: magnus fortitudine, et iudicio, et justitia, et enarrari non potest. » Ut vivas digne Deo, Deo et Spiritu Sancto plenus sive esse est; solus enim Deus operatur opera divina

digna se. Invoca ergo jugiter Spiritum Sanctum, et ex imo corde inelama: « Veni, Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, et tui amoris in eis ignem accende. » Hic ergo tibi in omni opere, ut illud excellenter facias, sit stimulus: « Fac hoc digne Deo; » et, ut ait Sapient, *Ecclesi. xxxiii, 23*: « In omnibus operibus tuis praecellens esto. » Hoc est quod Ephesios monet cap. IV, 1: « Obsecro vos ego vinetus in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate, » etc.; et *Philipp. I, 27*: « Tantum digne Evangelio Christi conversamini; » et *Colos. I, 10*: « Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere lono fructificantes et crescentes in scientia Dei, » etc.; et *Thessal. epist. I, cap. II, vers. 12*: « Testificati sumus ut ambuletis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. » Pro modulo ergo nostro digne Deo ambulemus, nam aequale et physice solus Christus id facere potuit et fecit: ipse enim solus est *verus*, id est, *aequalis Deo*, quia Deus homo; unde et actiones ejus solius fuerunt theandricae, id est, Dei viriles, ut ait S. Dionysius, qui epistola 4 ad Caicum: « Divina, ait, non quatenus Deus est, perfecti, neque humana quatenus homo; sed postquam Deus factus est homo, novam quamdam *θεωδωρική*, id est ex divina et humana compositam, operationem apud nos instituit. »

7. PRO NOMINE ENIM EJUS PROPECTI SUNT. — ut scilicet nomen Dei et Christi evangelizarent, ait Beda, aut quia pro nomine ejus exilio muletati sunt, aut quavis alia pietatis et Dei causa, hoc iter susceperunt; ergo par est eos a vobis « digne Deo suscipi » et deduci. Primam causam, scilicet quod profecti sint ad propagandum Evangelium, magis verba ipsa significant, et ea quo sequuntur.

NIHIL ACCIPIENTES A GENTIBUS, — quia gratis Gentibus praedicant Evangelium, ne videantur quassum aucupari ex Evangelio. Aut quia a Gentibus ob fidem Christi bonis spoliati sunt. Aut quia cum sint Christiani noluerunt ullum cum Gentibus, utpote idololatri, commercium habere, nec quiddam ab eis etiam oblatum accipere: decet ergo eos a vobis, o Christiani, sustentari digne Christo. Unde subdit:

8. NOS ERGO DEBEMUS SUSCIPERE HOMINUM. — Graece *καταλαμβάνειν*, id est occupare,prehendere, detinere, ut non exspectemus donec ipsi ad nos veniant, sed eos praevenerit, domum nostram invitare, imo cogere, ait Eusebius, uti coegerunt discipuli Christum in Emmaus, *Lucas XXIV, 20*; et Abraham suos hospites, *Genes. XVIII, 12*; et Lot, *Genes. XIX, 1*. Porro « suscipere » et « suscipio » in Scriptura significat omne officium, omne obsequium, omnem protectionem, omnem opem et curam.

UT COOPERATORIS SIMUS VERITATIS, — ministrando necessaria illis qui veritatem praedicant, et illis qui pro veritate fidei tribulationes et exilia sustinent, ait Irenaeus.

Porro S. Joannes hortans Caicum ut pergat in hospitalitate, utitur prima persona, non tertia, seque illi associat, dicens: « Nos ergo debemus, » non: Tu ergo debes; ut suavior et efficacior sit exhortatio. Sane non dubium S. Joannem valde fuisse in peregrinos hospitalem: erat enim Episcopus Ephesinus, ac proinde bona Ecclesiae Ephesinae in pauperes et peregrinos dispensabat. Addit Beda S. Joannem instar Pauli, *Actor. xx, vers. 34*, ex labore manuum vixisse, indeque aliis succurrisse, ut impleteret illud Christi: « Beatus est magis dare, quam accipere, » *Actor. cap. xx, vers. 35*.

Nota: S. Joannes multis argumentis et stimulis pungit incitaturque Caicum ad prosequendam suam in peregrinos liberalitatem. *Primum* est, laudando ejus liberalitatem, quae ique hospites eam laudant coram tota Ecclesia, vers. 3. *Secundum*, quod hoc sit opus fidele et Christiano proprium, vers. 5. *Tertium*, quod hoc sit opus dignum Deo, vers. 6. *Quartum*, quod conferatur in eos, qui nomen Dei praedicant aut propagant, vers. 7. *Quintum*, quod conferatur in eos, qui a ceteris Gentibus deserti vel expulsi sunt, vers. 7. *Sextum*, quod per hoc cooperemur veritati et Evangelio, illudque per praedicatoris vel confessoris, quos excipimus et alimus, praedicemus et profleamur. Vide quo de excellentia hospitalitatis dixi I *Petri IV, 9*, et *Hebr. XIII, 2*.

9. SCRIPSISSEM FORSITAN ECCLESIAE. — Graece *ἐγγράφω*, id est scripsi. Ita Erasmus, Vatablus, Clarus, Cajetanus, qui censent nostram Vulgatam hic esse corruptam. Verum Gagnaeus, Serarius et alii censent Interpretem legisse *ἐγγράφω*, aut certe *ἰδὲ* subintellexisse, uti subinde alii subintelligunt, ideoque rectius vertisse *scripsissem forsitan*; idque probatur *primo*, quia hic sensus est congruentior, quia nos nostrasque litteras non recipit superbus ille Diotrophes. *Secundo*, quia nulla extant S. Joannis litterae scriptae ad Ecclesiam, et frustra eas scripsisset, cum secret eas non recipiendas, imo qui eas receperunt vexandos a Diotrophes, ut patet vers. 10. *Tertio*, id plane confirmat Syrus qui vertit, *forte haviit*, id est, quarens, petens, cupiens fui ad scribendum Ecclesiae, sed ille qui amat esse primus apud vos, Diotrophes, non suscipit eos.

SED IS QUI AMAT PRIMATUM GERERE IN EIS, — in ea, puta Ecclesia; sed dicit eis, quia intelligit fideles qui sunt in Ecclesia, eamque componant et conflant. Ecclesia enim est nomen collectivum significans multitudinem, collectionem et coetum fidelium; congrue ergo ei datur cognomen vel nomen plurale. Graece est *πρωτοκρίτωρ*, id est, *ambiens primatum*, primas tenere volens. Quare videtur fuisse Diotrophes, vel Episcopus, ut aliqui censent, quia Episcopus jure suo primas tenet in Ecclesia; vel certe vir potens, insolens et arrogans, qui in Ecclesia dominari, fidelibus pra-

esse, sedque jus Episcopale arrogare satagebat. Addit Beda eum fuisse heresiarcham; sed nil tale insinuat hic S. Joannes, in eo potius contrarium; nam si fuisset heresiarcha, acrius eum eo egisset S. Joannes, eumque excommunicasset, et ex Ecclesia ejecisset, uti Paulus excommunicavit Hymeneum et Alexandrum 1 *Timoth.* 1, 20. Oderat ergo Diotrephes S. Joannem, non quia hereticus, « sed quia ambitiosus; » videbat enim Joannem suo primatum quem ambiebat, resistere. Porro Diotrephes adeo fuit superbus et arrogans, ut ipsi S. Joanni sese opponere, ejusque fideles excommunicare, et ex Ecclesia ejicere auderet. S. Joannes enim, licet jure Episcopali presideret soli Ecclesie Ephesine, jure tamen Apostolico, sive qua Apostolus, preerat omnibus Asiae, imo totius orbis Ecclesis (1).

DIOTREPHES. — Vatablus censet esse nomen appellativum, q. d. Jaetabundus, arrogans; olim enim qui generis nobilitate inflati erant, *διωτρεψίς*, id est, a *Jove nutriti*, solebant vocari, et huc facit quod eum primatus Ecclesiastici affectatorem dixit.

Melius L. Dexter in *Chronico*, et alii passim censent esse nomen proprium, aut potius appropriatum; ipse enim jactans suum genus et opes apud Gentiles, gentilium nomine vocabat se Diotrephem, id est, a Jove nutritum, Jovis filium. Sic Homerus reges vocat *διωτρεψίς καὶ διωτρεψίς*, id est *Jovis alumnos*, et a *Jove genitos*, sic Castor et Pollux vocantur *διωτρεψίς*, id est *Jovis filii*, *Aetor.* xxviii, 11. Addit L. Dexter hunc Diotrephem fuisse Episcopum, sed ob superbiam et inhospitalitatem ab episcopatu depositum: verba Dextri recitavi initio capituli.

Perperam ergo Beda: « Diotrephes, inquit, idem est quod speciosus, insulsus, sive decor insaniens, ita ut perfidiam cordis etiam in nomine signaverit. »

Moraliter, hunc Diotrephem imitantur, qui beneficia et prelaturas ambiunt, eaque sibi ob nobilitatem et opes debere autumant, cum Christus ignobiles et pauperes vocarit, imo elegerit in Apostolos: vide 1 *Cor.* 1, 26; vide et Tiraguellum *De Nobilitate*, cap. xx, num. 10 et seq. Rursum Diotrephem imitantur seculares principes et nobiles, qui jus patronatus in conferendis beneficiis non habentes, illud usurpant et invadunt, ut eo abutuntur volentes dominari in Cleris.

Diotrephes discit hic quam Apostoli et viri magni suos habeant amicos et hostes; ita S. Petrus emulum habuit Simonem Magum, S. Paulus Elymam, S. Joannes Diotrephem et Apollonium Tyanaem Ephesi magiam docentem.

NON RECEPIT NOS, — nostrum apostolatam, nostram auctoritatem, nostros fratres, nostras litte-

ras, nostra praecepta. Solebat Episcopus epistolas ad Ecclesiam suam missas recipere, et fidelibus in ecclesia legere, quasi Ecclesiam caput, primus et primas; Episcopo absente, id praestabat ejus Vicarius, vel qui jus episcopale sibi arrogabat: quod si Episcopus epistolas non probaret, suppresserat, nec legebat. Dicit ergo S. Joannes se non scribere Ecclesiae, eo quod illi praesident ambitiosus Diotrephes, qui primas sibi arrogans, nulli, ne S. Joanni quidem, se submittebat, ideoque ejus scripta in ecclesia non legisset, nec legi permisisset.

10. COMMONERO EJUS OPERA. — Minus recte aliqui legunt « commoveam, » id est, commovebo. Graece enim est *κοινωνία*, id est *communio*, in memoriam revocabo, in lucem proferam, cunctis nota faciam, ante oculos ponam; Vatablus et Pagninus, *inducabo*. Ubi nota lenitatem S. Joannis in corripiendo et castigando. Budeus in *Commentar. Linguae Graecae* vertit, *judicabo*: est enim verbum forense; (Communio, *minabor, quoniam*, ac *malum pro malo retribuam*; Syrus, *meminero operum ejus*, recordabor eorum quae facit. Unde L. Dexter ait hunc Diotrephem officio et episcopatu fuisse privatum ac depositum, uti jam dixi.

VERBIS MALIGNIS GARRIENS IN NOS. — Syrus, qui *verba mala facit in nos*, calumnians in me conficiens, mihi detrahens, me infamans, quod proprium est haereticorum; graece est *φωτιστής*, quod significat *negari*, ineptire, garrere, blaterare. Apposite calumnias Diotrephes despiciens vocat garrum; nam, ut ait Seneca *phil.* 92: « Eleganter Demetrius dicere solebat, eod. loco sibi esse voces imperitorum, quo ventre redditus crepitus? Quid enim, inquit, mea refert, sursum isti an deorsum sonent? Quanta dementia est, vereri ne infameris ab infamibus! » Idem vero Seneca, lib. *De Remed. fort.*: « Male, inquit, de te opinantur homines, sed mali; movere si male de me M. Cato, si Laebus sapiens, si alter Cato, si duo Scipiones ista loquerentur: nunc malis displicere, laudari est. Non potest ullam auctoritatem habere sententia, ubi qui damnandus est damnat. Male de te loquuntur; movere, si iudicio hoc facerent, nunc morbo faciunt; non de me loquuntur, sed de te. Male de te loquuntur, bene nesciunt loqui; faciunt non quod mereor, sed quod solent; quibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latent. » Ita Demosthenes apud Stobaeum, *serm.* 40, « calumniam aliquantisper quidem audientium opinioem confirmare, progressu vero temporis nihil ipsa imbecillius esse » dicebat; et Socrates « admiranti cuidam qui nihil in eum commoveretur, a quo conviciis peletur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quae dicit, mihi non adsunt nec in me haerent. »

NEQUE IPSE SUSCIPIT FRATRES. — Christianis, orthodoxis; quia suscipit duntaxat suos sectae pseudochristianos ac caecodos; hoc erat seculus avari-

tas, invidentiae et odii; quod vero sequitur, *suavitie et arrogantiae*.

ET NOS QUI SUSCIPIMUS. — Legit *ἀποδέχομαι*. Et sic habent aliqui codices; plures tamen habent *καὶ προσλαμβάνομεν*, id est *eos qui volunt*, scilicet suscipere.

DE ECCLESIA EJICIT. — tum de loco et creta Ecclesiae, praesertim in agape et convivio post Eucharistiam: ita Hugo; tum de ipsa fidelium congregatione, excommunicando eos: ita Dionysius; cum potius ipse excommunicandus esset. Sic enim habet Concilium Gangrense cap. xi, et habetur cap. si *quis despicit*, dist. xlii: « Si quis, ait, despiciat eos qui fideliter agapas, id est, oenas pauperibus exhibent, et propter honorem Dei convocant fratres, et noluerit communicare huiusmodi vocationibus, parvipendens quod geritur, anathema sit. »

11. NOLI IMITARI MALUM. — Syrus, *ne scilicet fias in malo, sed in bono, q. d. Noli imitari superbum, impium, avarum et inhospitem Diotrephem, esto primas in ecclesia occupet, qualem ceteri sequaces vulgo solent imitari; sed potius imitare humilem, piwm, liberalem et hospitem Demetrium, de quo vers. 12. Magna est vis exempli ad provocandum intuentes, ut illud imitentur, et major est vis pravi, quam boni, ob corruptionem naturae. « Proclivus est, ait Hieronymus, *epist.* 7, malorum imitatio, et quorum virtutes assequi nequeas, cito imilaris vitia. » Quocirca monet hic S. Joannes, u. quisque bonorum exemplum sibi imitandum proponat, non malorum. Sic et S. Paulus 1 *Corinth.* xi, 4: « Imitatores, ait, mei estote, sicut et ego Christi. » Et *Hebr.* xiii, 7: « Memento Praepositorum vestrorum, quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. » Haec de causa celebrat Ecclesia Sanctorum festa, ut eos quasi exempla vitae ad imitandum proponat; hinc et utilissimum est legere et meditari vitas Sanctorum. Ita ex lectione Vitae S. Antonii conversi sunt duo illi aulici, quos refert S. Augustinus, lib. VIII *Confess.*, cap. vi; quin et ipse S. Augustinus ibidem cap. vii. Ex lectione Vitae S. Mariae Aegyptiacae conversus est S. Joannes Columbinus, fundator Ordinis Jesuatorum; legendo Vitae Sanctorum, conversus est noster S. Ignatius.*

QUI BENEFACIT, EX DEO EST; QUI MALEFACIT, NON VIDIT DEUM. — Syrus: *Ille qui facit bonum, a Deo est; et ille qui facit malum, non vidit Deum*. Duplitter haec sententia accipi potest. Primo, generatim de quolibet bono et malo cujuslibet virtutis et vitii, q. d. Qui facit bona opera, ex Deo est; qui facit mala, non vidit Deum. Secundo et magis apposite speciatim haec accipias de bono beneficii et beneficentiae, et malo maleficii et maleficientiae. Et hoc magis significant voces Graecae: *ἀγαθωποιῶν* enim est *benefacere* alicui, beneficium praestare alteri; et *ἀναθεματίζω*, est *malefacere*, malefacere; ex adverso *κατανοῶν*, est *benefacere*, malefacere de aliquo. Agit enim Joannes de beneficii et hospitalitate, eamque in Caio laudat;

maleficientiam vero in Diotrephes culpam et damnat. Alludit S. Joannes ad id quod dixit *epist.* I, cap. 3, vers. 6, et cap. iv, 7: « Omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum; quoniam Deus charitas est. » Vide ibi dicta. Sensus est ergo, q. d. Qui benefacit egentibus, v. g. hospites et peregrinos suscipiendo et fovendo, uti facis tu, o Caio, hic ex Deo est, eumque cognoscit, amat, imitatur et colit; qui vero malefacit proximo, uti facit Diotrephes, non est ex Deo, nec Deum vidit aut videt, id est, Deum practice non cognoscit, quia eum non amat, non imitatur et colit, nec ei beneficentiam mandanti obedit. Licet ergo omnis virtus sit ex Deo, tamen charitati et beneficentiae id attribuitur et appropriatur, quod sit ex Deo, eo quod ipsa sit virtus divina, ac nos similes faciat Deo. Dei enim proprium est se suaque bona communicare, et benefacere.

Cujus ratio est, quod Dei proprium sit abundare adeo omni bono, ut superfluat, illudque in alios benefacendo transfundat. Qui ergo benefacit, Dei beneficii filius similis et imitator est. Unde ad haec S. Joannis verba alludens S. Dionysius, *Eccles. Hierarch.*, cap. iii: « Est omnium divinitus, ait, ut eloquia sacra aiunt, Dei cooperatorem fieri, et ostendere divinum in se ipso actionem relucen-tem. » Hinc illud adagium de beneficio: « Homo homini Deus. » Deus est, ait Plinius, lib. II, cap. vii, « mortali juvare mortalem, et haec ad aeternam gloriam via. » Nazianzenus, *De Cura Pauperum*: « Esto, ait, calamitoso Deus. » Viderunt idipsum Gentiles. Ovidius, lib. *De Ponto*, elegia 9, ad Cotyn:

Hoc tecum commune diis, quod utriusque rogati
Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Nam quid erit quare solito dignemur honore
Numina, si demas velle juvare deos?

In verbo *juvare* alludit ad etymon Jovis, qui erat deorum maximus; dictus est enim *Jupiter* a juvando, quasi *juvans pater*; unde Cicero ait, eum propter beneficia vocatum esse optimum, sicut propter vim maximum. Concludit Ovidius:

Utilitas igitur magnos hominesque deosque
Efficit, auxiliis quoque favente suis.

Hinc Virgilius, *ecloga* 1, Augustum Caesarem, qui sibi agros servarant, suum vocat deum:

Namque erit ille mihi semper deus.

Cicero, *epist. ad P. Lentulum*, eum vocat parentem ac deum suae vite, fortune, memoriae, nominis, Martialis, lib. VIII, *epigram.* 24:

Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos; qui rogat, ille facit.

Huc facit illud Aristotelis, 1 *Ethic.*, cap. ii. « Quo communius, eo divinius bonum. » Vide dicta *Aetor.* xx, 34.

(1) Alii: Diotrephes, Joanne praesente, vel ad suam Ecclesiam fideles scribente, suam minam auctoritatem existimant.

QUI MALEFACIT, NON VIDIT DEUM.—Alludit ad illud I *epist.* cap. III, 6: « Omnis qui peccat non vidit Deum. » Antithesis exigebat ut diceret: « Non est ex Deo; » sed per auxesim dicit amplius, *q. d.* Qui male facit, adeo non est ex Deo, ut ne quidem Deum videat, id est, practice cognoscat, cum tamen Deus sit lux immensa, quia malefaciens in tenebris agit, dum opera tenebrarum, puta peccata, exercet. Rursum hic non cognoscit Deum, quia ita vivit ac si Deum non novisset, ac si Deus sua scelera non videret, ac si non esset Numen, scelerum iudex et vindex: que omnia alienissima sunt a Deo. « Nam in omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos, » *Prov.* xv, 3. Rursum qui malefaciens est, et malefacit proximo, hic proprie non videt, id est, cognoscit Deum practice, quia non agnoscit immensa et perpetua Dei in se beneficia, ut his gratis existat, aliis amore Dei beneficiando, cum Deo, qui bonis nostris non eget, benefacere, et vicem rependere nequeat. Quare Deus vicissim tales non cognoscit, id est, non probat diceique eis in die iudicii: « Nunquam novi vos; discedite a me, qui operamini iniquitatem, » *Matth.* vii, 23.

Ad hæc S. Joannis verba alludit S. Dionysius scribens ad eundem *Caium Therapeutam*, videntem et contemplativum (qua de causa ait hic S. Joannes: « Vidit Deum »), *epist.* I, ubi explicat quomodo boni et perfecti, præsertim Therapeutæ, qualis erat Caius, videant Deum: « Si quis est, ait, qui viso Deo id quod aspexit intellexit, non eum vidit, sed aliquid ipsius, quod est et cognoscitur; ipse vero supra mentem atque supra omnem substantiam, sublimiter collocatus, etc., mentis captum longè superat. » Deus enim in se invisibilis omnia transcendit, Incomemque habitat inaccessibilem, que nobis caligo est impervia, ut idem docet ibidem. Idem *epist.* 2, cum quaesisset ab eo Caius: « Qui fit ut Deus super principium emineat deitatis et bonitatis, » respondet, ut interpretatur Pachymeres: « Quia deitas ejusmodi donum est, quod a Deo in nos derivatur, quo divinæ efficiamur consortes nature. Per deitatem intellige munificam Dei gratiam, nos bonos et deos constituentem. hoc enim donum et origo est et causa, quo dii efficiamur, pariter et boni; porro bonum hoc quod est principium nostræ deificationis, Deus ipse transcendit. Additque inimitabilem Dei imitationem, nostram esse deificationem: quia enim non efficiamur dii nisi numen divinum imitando, ideo imitatio dicitur; quia vero ad primarium illud divinitatis exemplar, ne ulla quidem ex parte perfingimus, hinc jure inimitabilis hominibus et angelis dicitur ejus deitas et bonitas. » Idem *epist.* 3, ad eundem: « Occultus, ait, est Deus etiam post ipsam declarationem, aut divinus dicam, in ipsa declaratione. » Idem, *epist.* 8 ad *Herod.*: « Divina caligo, inquit, est lux ad quam aditus non patet, in qua Deus habitare dicitur, quas quidem nec cerni potest, præ-

excellenti claritate, nec adiri eadem propter singularis divini luminis effusionem. In hæc versatur omnis, qui dignus habitus est, Deum nosse et videre; hoc ipso quod non cernit neque cognoscit, vere in eo aspectum et cognitionem superat; atque hoc ipsum noscens, quod est super omnia, et que sensu percipiuntur, et que ratione intelliguntur; dicitque illud Propheta: « Mirabilis facta est scientia tua ex me; confortata est, et non pòtero ad eam. » Idem deinde probat exemplo S. Pauli, qui licet raptus esset in Deum, tamen asserit Deam omnem intelligentiam et cognitionem superare. Hinc et noster Joannes, *Evang.* cap. I, 18, ait: « Deum nemo vidit unquam, » scilicet per visionem claram; vidit tamen per obscuram cognitionem, seu fidem, juxta illud S. Pauli: « Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem, » I *Corinth.* xiii, 12.

12. DEMETRIUM TESTIMONIUM REDDITUR AB OMNIBUS, — de hospitalitate, probitate et cæteris virtutibus Christianis. Hunc ergo Caius imitandum et adjuvandum proponit, sicut Diotrophem inhospitalem vitandum. Suspiciatur noster Serarius Demetrium hunc esse illum qui olim prefectus artificum Diance, contra S. Paulum Ephesi seditionem concitavit, *Act.* xix, 24; qui postea pœnitens peccatum suum fervore pensans persecutionem in propagationem fidei commutavit: licet nil tale prodant veterum historie. Insinuant Catharicus et Salmæron hunc Demetrium fuisse Episcopum. L. Dexter in *Chronico* asserit hunc Demetrium fuisse fratrem Caii, ad quem epistolam hanc scribit S. Joannes. Verba Dextri recitavi initio capituli.

ET AB IPSA VERITATE, — *q. d.* Falli potest testimonium populi et vulgi, at falli nequit testimonium veritatis. « Vulgus, ait Cicero *Pro Roscio comedo*, ex veritate pauca, ex opinione multa æstimat. »

Veritas autem testimonium perhibet Demetrio, *q. d.* Vere Demetrius christiane vivit et Christiana opera facit. Ejus ergo vita verum ei virtutis dat testimonium. Veritas, id est, res ipsa clamatur eum tam re ipsa, quam nomine, verum probumque esse Christianum. Beatus qui testimonium habet a veritate; hic enim testimonium habet a Deo, qui est prima et summa veritas. Mundani testimonium habent, sed ab adulatione et falsitate; nam, ut vulgo dicitur: « Multi Laudenses, pauci Veronenses; » nimirum multi laudatores, puta adulatores, pauci veridici.

SED ET NOS TESTIMONIUM PERRIBEMUS, — quod utique gravius et certius est, utpote Episcopale, Apostolicum et canonicum, utpote scriptoris hagiographi. Vere Cicero *pro Planco*: « Gravior et validior est decem virorum bonorum sententia, quam totius multitudinis imperitia. »

13. MULTA HABUI TIBI SCRIBERE, SED NOLUI ATRAMENTUM ET CALAMUM SCRIBERE TIBI, — *q. d.* Multa habui tibi communicanda, sed nolui ea committere chartæ, quia brevi ore ad os loque-

sur. Vide dicta *epist.* II, 12. Syrus: *Multa fuerunt mihi ad scribendum tibi, sed non volo ut in manu atramenti et calami scribam tibi.*

PAX TIBI. — Syrus, *pax sit tecum.*

14. SALUTANT TE AMICI. SALUTA AMICOS NOMINATIM. — Syrus: *Precaur pacem tibi amici. Precare pacem amici, quilibet in nomine suo, Hebræorum* enim commens salutatio erat *escalom laconi*, id est, *Pax vobis*, quam more gentis usus est Christus et Apostoli. Rursum hic nota comitalem et affabilitatem S. Joannis, qui amicos vulgè salutari nominatim, eos tamen non nominat, quia plurimi erant, et ne quem ex oblivione præsens, aut alteri præponeret, offendant.